

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος τέταρτος

Συνδρομή ἰτησιαι: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἔρχονται ἀπὸ
1 ἰανουαρίου ἑκαστοῦ ἔτους καὶ εἰναι ἰτησιαι: Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6.

4 Δεκεμβρίου 1877

Τῇ 31 Δεκεμβρίου 1877 λήγει τὸ δευτέρον ἔτος τῆς Ἑστίας. Ὅσοι τῶν κυρίων συνδρομητῶν ἐπιθυμοῦσι νὰ ἐξακολουθήσωσι λαμβάνοντες τὴν Ἑστίαν καὶ κατὰ τὸ τρίτον ἔτος, παρακαλοῦνται ν' ἀποστείλωσιν ἐγκαίρως πρὸς τὴν διεύθυνσιν αὐτῆς τὸ τίμημα τῆς συνδρομῆς, ὅπως μὴ ἐπέλθῃ διακοπὴ τῆς ἀποστολῆς τοῦ φύλλου.

ΤΟ ΟΡΩΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΜΗ ΟΡΩΜΕΝΟΝ

[Ἐκ τῶν τοῦ F. BASTIAT]

Συνίτηται ἐδὲ σελ. 733.

XI. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΑ.

Τὸ ὀρώμενον δὲν σκιαῖζει τὸ μὴ ὀρώμενον ἐν ταῖς δημοσίαις δαπάναις μόνον. Σκιαῖζον τὸ ἡμισυ τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας ὁδηγεῖ τὸ φαινόμενον τοῦτο καὶ εἰς ψευδῇ ἠθικῇ. Ἀγεί τὰ ἔθνη εἰς τὸ νὰ θεωρῶσιν ὡς ἀντίθετα τὰ ἠθικὰ αὐτῶν πρὸς τὰ ὑλικά συμφέροντα. Τίποτε δὲ ἀποθαρρυντικώτερον καὶ λυπηρότερον τούτου.

Δὲν ὑπάρχει οἰκογενειάρχης μὴ θεωρῶν ὡς καθῆκον νὰ διδάξῃ τὰ τέκνα του τὴν τάξιν, τὸ πνεῦμα τῆς συντηρήσεως, τὴν οἰκονομίαν, τὴν μετριότητα ἐν ταῖς δαπάναις.

Δὲν ὑπάρχει θρησκευτικὴ μὴ κερκυνοβολοῦσα τὸν ὄγκον καὶ τὴν πολυτέλειαν. Καὶ ἐν τοσούτῳ οὐδὲν κοινότερον παρὰ τὰ ἐξῆς ἀπορρέγματα.

«Θαυρίζεις ἐστὶν ἀποζητῶναι τὰς φλέβας τοῦ λαοῦ.»

«Ἡ πολυτέλεια τῶν μεγάλων φέρει τὴν εὐπορίαν τῶν μικρῶν.»

«Οἱ ἄστωι καταστρέφονται αὐτοί, ἀλλὰ πλουτίζουν τὸ Κράτος.»

«Ἐπὶ τῆς περιττῆς δαπάνης τῶν πλουσίων φύεται ὁ ἄρτος τῶν πτωχῶν.»

Ἰδοὺ βεβαίως προφανῆς ἀντίθεσις μεταξὺ τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς κοινωνικῆς ιδέας. Πόσα ἔξοχα πνεύματα ἀναπαύονται ἐν εἰρήνῃ, ἀφ' οὗ κατέδειξαν τὴν σύγκρουσιν. Τούτου δὲ ἡδυνήθη ποτὲ νὰ ἐννοήσω, διότι οὐδὲν ὀλιβερώτερον τῆς

1. Ὁ Σιατωβρίων ἔγραψε τὴν ἐξῆς παράδοξον φράσιν: «Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀναδῇ εἰς τὸν ὑψηλότερον τοῦ πολιτισμοῦ βαθμὴν, εἶναι εἰς τὴν κατωτάτην βαθμίδα τῆς ἠθικῆς. Ἐν ὅσῳ εἶναι ἐλεύθερος, εἶναι ἄξεστος· ὅσα ἐκπολιτῶν, σφυρηλατῶν τὰ δεσμά του. Πᾶσα ἀρετὴ (τὸ ἐλεύθερον) ἔχει ἐπακόλουθον ἐλάττωμα (τὸ ἄξεστον): πᾶν δὲ ἐλαττωμα (τὸ ἄξεστον) τοῦ ἀφαιρεῖ ἀρετὴν (τὸ ἐλεῖπον ἐλάττωμα) τοῦ αἰσθάνεσθαι περὶ ἀνθρωπίνης φύσεως ιδέας τις ἐλεύθερον).» Ταυτὰς περὶ ἀνθρωπίνης φύσεως ιδέας τις ἐλεύθερον δὲν πρέπει, ὡς φαίνεται, ἄλλο τι νὰ κάμῃ, εἰμὴ νὰ ἦναι ἐν παραίτησίν του ἀπὸ ἀνθρώπου. Εἶναι δὲ ἀκατάσφακτον, ἀφ' οὗ ἀπαξ παρατηρήσῃ τοῦ εἶναι ἄνθρωπος, ληπτὸν πᾶς, ἀφ' οὗ ἀπαξ παρατηρήσῃ τοῦ εἶναι ἄνθρωπος, ἀνοίγει τὸ στόμα καὶ λαμβάνει ἐν χερσὶ τὸν κάλαμον.

ΤΟΜΟΣ Δ'—1877.

πεποιθήσεως ὅτι ἡ ἀνθρωπότης εὕρεσκειται μετὰ τὴν δύο ἀντιθέτων τάσεων, ἐξευτελιζομένη ὡς σκύτως ὅταν παρασυρῇ ὑπὸ τῆς μιᾶς καθὼς καὶ ὅταν παρασυρῇ ὑπὸ τῆς ἄλλης. Οἰκονόμος οὖσα περιπίπτει εἰς τὴν ἀθλιότητα, ἄστωτος καταποντίζεται εἰς τῆς ἀνηθικότητος τὸν βυθόν.

Εὐτυχῶς τὰ δημόδια ταῦτα ἀξιώματα δεικνύουσιν ὑπὸ ψευδῇ μορφῇ τὴν οἰκονομίαν καὶ τὴν πολυτέλειαν, μὴ προσέχοντα εἰμὴ εἰς τὰς ἀμέσους συνεπείας, τὸ ὀρώμενον, οὐχὶ δὲ εἰς τὰς τελικὰς, τὸ μὴ ὀρώμενον. Ἀς προσπαθῶμεν νὰ δεῖξωμεν τὴν ἀληθῆ εἰκόνα.

Ὁ Χρῦσιππος καὶ ὁ Ἀρίστων, μοιράσαντες τὴν πατρικὴν κληρονομίαν, ἔλαβον πεντήκοντα χιλιάδας φράγκα ἐτήσιον εἰσόδημα ἕκαστος. Ὁ Χρῦσιππος ἐξέσκει τὴν φιλανθρωπίαν κατὰ τὰς ἐξεις τῶν πλουσίων, δίδει, δηλαδή, εἰς τὰ χρήματα νὰ καταλάβουν. Ἀνανέονει πολλάκις τοῦ ἐνικυτοῦ τὰ ἐπιπλά του, ἀλλάζει κατὰ μῆνα τὰς ἀμάξας καὶ τὰς ἵπποσκευάς του, ἐπινοεῖ τὰ εὐφυστάτα τῶν μέσων ἵνα τελειώσῃ μίαν ὥραν ἀρχήτερα, ἐν ἐνὶ λόγῳ πρὸ αὐτοῦ ὠχρῶσιν οἱ ἱστορικώτεροι τῶν ἀσώτων.

«Ὅθεν ἂς ἀκούσωμεν τὴν συναυλίαν τῶν ἑγκωμίων του! «Περὶ Χρῦσιππου ὁ λόγος! Ζήτω ὁ Χρῦσιππος! Εἶναι ὁ εὐεργέτης τῶν ἐργατῶν, εἶναι ἡ πρόνοια τοῦ λαοῦ. Κυλίσται, ναι, εἰς τὸν βόρβορον τῶν ὀργίων, κηλιδώνει διὰ τοῦ βορβόρου αὐτοῦ τοὺς διαβάτας, προσβάλλεται κατὰ τι ἡ ἀξιοπρέπειά του καὶ ἡ ἀνθρωπίνη ἀξιοπρέπεια... Ἀλλὰ, μπᾶ! ἂν δὲν ὦρῃ δι' ἑαυτοῦ ὠφελεῖ ὅμως διὰ τοῦ πλούτου του. Κάμνει νὰ κυκλοφορῇ τὸ ἀργύριον. Ἀπὸ τὴν αὐλήν του δὲν λείπουν ποτὲ οἱ προμήθειαι καὶ πάντοτε ἀναχωροῦν εὐχαριστημένοι. Δὲν εἶναι τάχα τὸ νόμισμα στρογγυλὸν διὰ νὰ γυρίξῃ;»

Ἀλλ' ὁ Ἀρίστων παρεδέχθη ὅλως διάφορον σύστημα βίου. «Ἄν καὶ δὲν εἶναι καθ' αὐτὸ ἐγωῖστης, σκέπτεται ὅμως περὶ ἑαυτοῦ. Λογαριάζει τὰ ἔξοδά του, δὲν ἐπιδιώκει εἰμὴ μετρίαν καὶ λογικὰς ἀπολαύσεις, φροντίζει περὶ τοῦ μέλλοντος τῶν τέκνων του, ἐν ἐνὶ λόγῳ οἰκονομεῖ.

Ἀς ἀκούσωμεν δὲ τί καὶ περὶ αὐτοῦ λέγει τὸ πλῆθος. «Καὶ τί ὠφελεῖ ὁ κακὸς οὗτος πλούσιος, ὁ τοκογλύφος αὗτος; Ναι μὲν ἡ ἀπλότης τοῦ βίου του ἔχει τι τὸ ἐπιβλητικὸν καὶ ἐλκύνει

ναί μὲν εἶναι φιλόανθρωπος, εὐεργετικός, γενναίος, ἀλλὰ ὅμως λογαριάζει· δὲν τρώγει ὅλον τὸ εἰσόδημά του· τὸ μέγαρόν του δὲν ἀντηχεῖ ἀπὸ θορυβώδεις ἐορτάς καὶ δὲν λάμπει πάντοτε. Ποῖαν εὐγνωμοσύνην ὀφείλουν εἰς αὐτὸν οἱ ταπητουργοί, οἱ ἀμαξοπηγοί, οἱ πωληταὶ ἱππῶν, οἱ ζαχαροπλάσται;

Αἱ δολιχότητες αὐταὶ τῇ ἡθικῇ κρίσεις στηρίζονται ἐπὶ τῆς προσβαλλούσης τοὺς ὀφθαλμοὺς δαπάνης τῶν ἀσώτων· ἐν ᾧ ἡ ἴση δαπάνη τοῦ οἰκονόμου, ἢ καὶ ἀνωτέρου, εἶναι κεκαλυμμένη.

Ἀλλὰ τὰ πράγματα εἶναι οὕτω θαυμασίως διευθετημένα ὑπὸ τοῦ θεοῦ ὁργανωτοῦ τῆς κοινωνικῆς τάξεως, ὥστε καὶ ἐν τούτῳ, ὡς ἐν ἄλλοις, ἡ πολιτικὴ οἰκονομία καὶ ἡ ἡθικὴ ὄχι μόνον δὲν συγκρούονται, ἀλλὰ καὶ συμφωνοῦσιν· ἡ δὲ τοῦ Ἀρίστωνος σύνεσις εἶναι ὅχι μόνον ἀξιοπρεπεστέρη, ἀλλὰ καὶ ὠφελιμωτέρη τῆς τοῦ Χρυσίππου μωρίας.

Καὶ λέγων ὠφελιμωτέραν δὲν ἐννοῶ ὠφελιμωτέραν μόνον εἰς τὴν Ἀρίστωνος, ἢ γενικῶς εἰς τὴν κοινωνίαν, ἀλλ' ὠφελιμωτέραν ἀτομικῶς εἰς τοὺς ἐργάτας καὶ τὴν ἀσχολοῦσαν αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ παρόντος βιομηχανίαν.

Πρὸς ἀπόδειξιν δὲ ἀρκεῖ νὰ παραστήσωμεν εἰς τοὺς νοερούς ὀφθαλμοὺς τὰς συνεπείας ἐκείνας τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων ὅσας οἱ σωματικοὶ ὀφθαλμοὶ δὲν βλέπουσι.

Ναί, ἡ ἀσωτεία τοῦ Χρυσίππου ἔχει δρατὰ τοῖς πᾶσιν ἀποτελέσματα. Ἐκαστος δύνανται νὰ βλέπῃ τὰς ποικίλας ἀμάρτίας του, τοὺς δῖφρους του, τὰς κομπᾶς ζωγραφίας τῶν φατνωμάτων του, τοὺς πλουσίους του τάπητας, τὴν σπινθηροβολοῦσαν λάμπην τοῦ μεγάρου του· ἕκαστος γνωρίζει τὰς ἱπποτροφίας του. Τὰ ἐν πλουσίοις ξενοδοχείοις γεύματά του προκαλοῦσι τὴν συρροὴν τοῦ πλήθους ἐν τῇ λεωφόρῳ, ὅπου λέγει ὁ εἰς πρὸς τὸν ἄλλον· εὐγε τοῦ νεανίου, ὅστις ὄχι μόνον δὲν κρατεῖ τίποτε ἀπὸ τὰ εἰσοδήματά του, ἀλλ' ἐξοδεύει καὶ ἀπὸ τὸ κεφάλαιον. Τὸ ὀρώμενον.

Ἀλλὰ δὲν εἶναι τόσον εὐκολόν νὰ εἶδῃ τις πῶς γίνονται εἰς τοὺς ἐργάτας χρήσιμα τὰ εἰσοδήματα τοῦ Ἀρίστωνος. Ἄς παρακολουθήσωμεν ὅμως αὐτὰ μετὰ προσοχῆς καὶ θέλομεν βεβαιωθῇ ὅτι ὅλα, μέχρις ὀβολοῦ, δίδονται εἰς ἐργάτας χάριν ἐργασίας, ἀπαραλλάκτως ὡς τὰ τοῦ Χρυσίππου, μετὰ τὴν ἐξῆς μόνον διαφορὰν, ὅτι ἡ μὲν μωρὰ τοῦ Χρυσίππου δαπάνη καθημερινῶς ἐλαττοῦται καὶ ὅλῃ φθάσῃ ἀναγκαιῶς εἰς τὸ τέλος τῆς, ἡ δὲ συνετὴ τοῦ Ἀρίστωνος αὐξάνει ἀπὸ ἑτοὺς εἰς ἑτοὺς.

Ἄν δὲ οὕτως ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, βεβαίως ἡ κοινὴ ὠφέλεια συμβαδίζει μετὰ τῆς ἡθικῆς.

Ὁ Ἀρίστων δαπανᾷ εἴκοσι χιλιάδας φράγκων κατ' ἑτοὺς πρὸς συντήρησιν τῆς οἰκογενείας του. Ἄν ἡ δαπάνη αὕτη δὲν ἦρκει πρὸς ἐξῶτον,

δὲν θὰ ἦτον ἄξιός τοῦ ὀνόματος τοῦ συνετοῦ.

Συμπαθεῖ πρὸς τὰς δυστυχίας τῶν πτωχῶν τάξεων καὶ θεωρεῖ ὅτι ἔχει καθήκον νὰ ἐρχεται εἰς ἀνακούφισιν αὐτῶν, ὅθεν προσδιορίζει δεκακισχίλια φράγκα πρὸς εὐποιάν.

Μεταξὺ τῶν ἐμπόρων, τῶν βιομηχανῶν, τῶν γεωργῶν ἔχει φίλους στενοχωρημένους οἰκονομικῶς πρὸς ὥραν. Πληροφορεῖται τὰ κατ' αὐτοὺς ἵνα ἔλθῃ συνετῶς καὶ τελεσφόρως εἰς συνδρομὴν τῶν. Προσδιορίζει δὲ πρὸς τοῦτο ἄλλα δεκακισχίλια φράγκα.

Δὲν λησμονεῖ, τέλος, ὅτι ἔχει θυγατέρας νὰ προικίσῃ καὶ υἱοὺς, περὶ τοῦ μέλλοντος τῶν ὁποίων πρέπει νὰ φροντίσῃ. Θεωρεῖ λοιπὸν καθήκον του νὰ οἰκονομήσῃ, καὶ βάλλει κατὰ μέρος δέκα χιλιάδας φράγκα κατ' ἑτοὺς.

Ὡστε ἡ χρῆσις τῶν εἰσοδημάτων ἔχει ὡς ἐξῆς·

α' Συντήρησις τῆς οἰκογενείας... φρ. 20,000
β' Εὐποιία... » 40,000
γ' Συνδρομὴ φίλων... » 40,000
δ' Οἰκονομία... » 40,000

Ἄς ἐξετάσωμεν ἐν ἑκαστῶν τῶν κεφαλαίων τούτων, καὶ θέλομεν ἰδεῖ ὅτι λεπτόν δὲν ἐκφεύγει τῆς ἐθνικῆς ἐργασίας.

α' Συντήρησις τῆς οἰκογενείας. Τὸ κεφάλαιον τοῦτο, ὡς πρὸς τοὺς ἐργάτας καὶ τοὺς προμηθευτάς, ἔχει τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα, οἷα καὶ ἡ τοῦ Χρυσίππου δαπάνη. Εἶναι πρόδηλον καὶ δὲν χρῆζει ἀποδείξεως.

β' Εὐποιία. Τὸ πρὸς τοῦτο προσδιορισμένον ποσὸν τῶν δεκακισχιλίων φράγκων τρέφει καὶ αὐτὸ τὴν βιομηχανίαν. Θὰ τὸ λάβωσιν ὁ ἀρτοποιῶν, ὁ κρεοπώλης, ὁ ἔμπορος τῶν ἐνδυμάτων καὶ τῶν ἐπιπλῶν. Ὁ ἄρτος, τὸ κρέας καὶ λοιπὰ δὲν χρησιμεύουσι μὲν ἀμέσως εἰς τὴν Ἀρίστωνος, ἀλλ' εἰς τὰ ἐνδεᾶ ἐκείνα πρόσωπα τὰ ὁποῖα ἐλέησεν· ὡς πρὸς τὴν καθ' ὅλου ὅμως βιομηχανίαν εἶναι ἀδιάφορον ἂν ἀναλωτῆς εἶναι ὁ Α ἢ ὁ Β. Ἡ δὲ Ἀρίστων ἐξοδεύσῃ ἐν πεντάφρακτον, ἢ τὸ δώσῃ εἰς πτωχὸν νὰ τὸ ἐξοδεύσῃ, εἶναι τὸ αὐτό.

γ' Συνδρομὴ φίλων. Ὁ φίλος εἰς ὃν ὁ Ἀρίστων δανείζει ἢ χαρίζει δεκακισχίλια φράγκα δὲν θὰ τὰ θάψῃ, εἶναι ἐναντίον τῆς υποθέσεως. Θὰ πληρώσῃ δι' αὐτῶν χρέη του, ἢ ἐμπορεύματα. Ἀγοράζων ἐμπορεύματα ἐνθαῖνον τὴν βιομηχανίαν, διότι δὲν θὰ τολμήσῃ τις νὰ εἰπῇ ὅτι ἡ βιομηχανία κερδαίνει περισσότερον, ἀγοράζοντος τοῦ Χρυσίππου ἀντὶ δεκακισχιλίων φράγκων εὐγενῆ ἱππὸν, παρ' ὅτι ἀγοράζοντος τοῦ Ἀρίστωνος, ἢ τοῦ φίλου του, ἴσης ἀξίας ὑφάσματα. Ἄν διὰ τῆς συνδρομῆς πρόκειται νὰ πληρωθῇ χρέος, οὐδεμία ἄλλη μεταβολή, εἰμὴ ὅτι ἐμφανίζεται τρίτον πρόσωπον, ὁ δανειστής, ὅστις θὰ μεταχειρισθῇ τὰ ὁποῖα λαμβάνει χρήματα εἰς τὸ ἐμπόριον, τὸ ἐργοστά-

σιον, ἢ εἰς ὁποιαδήποτε ἐπιχείρησιν του. Εἶναι πρόσθετον μεσολαβοῦν πρόσωπον μεταξὺ Ἀρίστωνος καὶ ἐργατῶν. Μόνον τὰ κύρια ὀνόματα ἀλλάζουσιν, ἀλλ' ἡ δαπάνη γίνεται, συνάμα δὲ καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς ἐνθαῖνον τῆς βιομηχανίας.

δ' Ὑπολείπονται τὰ δεκακισχίλια φράγκα, ἅπερ ὁ Ἀρίστων οἰκονόμησεν· ἐνταῦθα δὲ ὑπὸ τὴν ἐποψὴν τῆς ἐνθαῖνον τῶν τεχνῶν, τῆς βιομηχανίας, τῆς ἐργασίας καὶ τῶν ἐργατῶν φαίνεται ὁ Χρυσίππος ὑπέρτερος τοῦ Ἀρίστωνος. εἰ καὶ ὑπὸ τὴν ἡθικὴν ἐποψὴν ὁ Ἀρίστων ἀναδεικνύεται ὑπέρτερος τοῦ Χρυσίππου.

Μετὰ στενοχωρίας πάντοτε, πιεζούσης με μέχρι φυσικῆς ἀλγηδόνος, βλέπω ταῦτάς ἀντιφάσεις μεταξὺ τῶν μεγάλων νόμων τῆς φύσεως. Ἄν ἡ ἀνθρωπότης ἦναι ἡναγκασμένη νὰ ἐκλέγῃ μεταξὺ τοῦ προσβάλλοντος τὰ συμφέροντά της καὶ τοῦ προσβάλλοντος τὴν συνείδησίν της, εἶναι ἀπελπισία περὶ τοῦ μέλλοντος αὐτῆς. Ἀλλ' εὐτυχῶς τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει οὕτω.

Ἴνα δὲ ὁ Ἀρίστων ἀναλάβῃ πρὸς τὴν ἡθικὴν καὶ τὴν οἰκονομικὴν ὑπεροχὴν, ἀρκεῖ νὰ ἐννοήσωμεν τὸ παρήγορον τοῦτο ἀξίωμα, ὅπερ καίτοι φαίνεται παράδοξον εἶναι οὐχ ἥττον ἀληθές· τὸ οἰκογενεῖν ἐστὶ δαπανᾶν.

Τί προτίθεται ὁ Ἀρίστων οἰκονομῶν δεκακισχίλια φράγκα; Τάχα νὰ θάψῃ αὐτὰ εἰς γωνίαν τινα τοῦ κήπου του; Βεβαίως ὄχι, ἀλλὰ ν' αὐξήσῃ τὸ κεφάλαιον καὶ τὸ εἰσόδημά του. Αὐτὰ λοιπὸν τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἐξώδευσεν εἰς προσωπικὰς ἀπολαύσεις, τὰ ὁποῖα οἰκονόμησεν, τὰ μεταχειρίζεται εἰς ἀγορὰν γαιῶν, οἰκίας, δημοσίων χρεωγράφων, βιομηχανικῶν μετοχῶν, ἢ τὰ τοποθετεῖ παρὰ τινι ἐμπόρῳ ἢ τραπεζίτῃ. Ἀκολουθήσατε καθ' ὅλας τὰς υποθέσεις ταύτας τὰ ἐν λόγῳ χρήματα, καὶ θέλετε πεισθῇ ὅτι διὰ τῶν πωλητῶν ἢ διὰ τῶν δανειζομένων προσώπων ὅλα τρέφουσι τὴν ἐργασίαν ἀπαραλλάκτως, ὡς εἰ ὁ Ἀρίστων, κατὰ μίμησιν τοῦ ἀδελφοῦ του, ἡγόραζε δι' αὐτῶν ἐπιπλα, τιμαλφεῖς λίθους, ἱπποὺς κλπ.

Ἀγοράζει ὁ Ἀρίστων γαίης ἢ χρεώγραφα ἀντὶ δεκακισχιλίων φράγκων, ὁρμώμενος ἐκ τῆς σκέψεως ὅτι δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ τὰ ἐξοδεύσῃ. Αὐτὴν τὴν κατηγορίαν προσάπτει εἰς αὐτὸν, ὅτι δὲν τὰ ἐξοδεύει.

Ἀλλὰ καὶ ὁ πωλὼν εἰς αὐτὸν τὰς γαίης ἢ τὰ χρεώγραφα ὁρμᾶται ἐκ τῆς σκέψεως ὅτι χρειάζεται τὰ δεκακισχίλια φράγκα ἵνα τὰ ἐξοδεύσῃ οὕτως ἢ ἄλλως.

Ὡστε κατὰ τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὸν τρόπον ἡ δαπάνη γίνεται πάντοτε, ἢ διὰ τοῦ Ἀρίστωνος ἀμέσως, ἢ διὰ τοῦ προσώπου εἰς τὸ ὁποῖον ἔδωκε τὰ χρήματα.

Μίξ μόνον λοιπὸν διαφορὰ ὑπάρχει μεταξὺ τῆς τοῦ Ἀρίστωνος καὶ τῆς τοῦ Χρυσίππου διαγωγῆς ὡς πρὸς τὴν ἐργατικὴν τάξιν, ὡς πρὸς

τὴν ἐνθαῖνον τῆς ἐργασίας. Ἡ μὲν τοῦ Χρυσίππου δαπάνη ἀμέσως παρ' αὐτοῦ καὶ πέριξ αὐτοῦ γινόμενη εἶναι ὀρώμενον· ἡ δὲ τοῦ Ἀρίστωνος γινόμενη ἐν μέρει διὰ μεσολαβούντων καὶ μακρὰν αὐτοῦ εἶναι μὴ ὀρώμενον. Ἀλλὰ παρὰ τῷ εἶδότη νὰ σχετίζῃ τὰ ἀποτελέσματα πρὸς τὰς αἰτίας ἢ μὴ ὀρώμενη δαπάνη εἶναι οὐχ ἥττον πραγματικὴ τῆς ὀρώμενης. Ἀποδείξας δὲ ὅτι καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις τὸ νόμισμα κυκλοφορεῖ, καὶ ὅτι δὲν μένει ἐν τῷ κιβωτίῳ τῶν οἰκονόμων καθὼς δὲν μένει ἐν τῷ τοῦ ἀσώτου.

Ἦσυχος λοιπὸν τὸ λεγόμενον ὅτι ἡ οἰκονομία βλάπτει ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν βιομηχανίαν· τοὺναντίον εἶναι ὅσον καὶ ἡ πολυτέλεια εὐεργετικὴ αὐτῇ.

Πόσον ὅμως δὲν εἶναι ὑπερτέρα τῆς πολυτελείας, ἂν ὁ νοῦς δὲν περιορισθῇ εἰς τὸ ἐνεστώδες, ἀλλ' ἀποβλέψῃ καὶ εἰς λίαν πορρωτέρω μέλλον;

Δέκα παρῆλθον ἔτη. Τί ἔγεινεν ὁ Χρυσίππος καὶ τὰ πλοῦτη του καὶ ἡ μεγάλη δημοτικότητα του; τὰ πάντα ἐξηφανίσθησαν. Ὁ Χρυσίππος κατεστράφη· ἀντὶ νὰ σκορπίσῃ πεντηκοντακισχίλια κατ' ἑτοὺς φράγκα εἰς τὴν κοινωνίαν, ζῇ μάλιστα δαπάνη αὐτῆς. Ἀλλ' ὅπως σδήποτε δὲν εἶναι πλέον ἡ χαρὰ τῶν προμηθευτῶν του, δὲν ἐγκωμιάζεται ὡς ὁ προστάτης τῶν τεχνῶν καὶ τῆς βιομηχανίας, δὲν εἶναι ὠφέλιμος πλέον εἰς τοὺς ἐργάτας, οὐδ' εἰς τὴν οἰκογενεάν του, τὴν ὁποῖαν ἀφίνει ἐν πενίᾳ.

Εἰς τὸ τέλος τῶν αὐτῶν δέκα ἐτῶν ὁ Ἀρίστων ὄχι μόνον ἐξακολουθεῖ ῥίπτων εἰς τὴν κυκλοφορίαν ὅλον τὸ εἰσόδημά του, ἀλλὰ τὸ ῥίπτει αὐξόμενον ἑτησίως. Αὐξάνει τὸ ἐθνικὸν κεφάλαιον, ὅπερ τρέφει τὴν ἐργασίαν· ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῆς σημαντικότητος αὐτοῦ ἐξαρτᾶται ἡ ζήτησις τῶν βραχιόνων, ἐξακολουθεῖ αὐξάνων ἐπὶ μᾶλλον τὴν ἀμοιβὴν τῆς ἐργατικῆς τάξεως. Ἀποθνήσκων ἀφίνει τὰ τέκνα του ἱκανὰ νὰ τὸν ἀντικαταστήσωσιν εἰς τὸ ἔργον τοῦτο τῆς προόδου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἡθικῶς ἡ ὑπεροχὴ τῆς οἰκονομίας ἐπὶ τῆς πολυτελείας εἶναι ἀφιλονείκητος. Ἡ σκέψις ὅτι καὶ οἰκονομικῶς οὕτως ἔχει, εἶναι παρήγορος εἰς τὸν μὴ ἀρκούμενον εἰς τὰ ἄμεσα τῶν φαινομένων ἀποτελέσματα, ἀλλ' ἐξακολουθοῦντα τὰς ἐρεῖνας μέχρι τῶν τελευταίων συνεπειῶν.

Ἐπιστὰ τὸ τέλος.

Ι. Β.

Ὁ πληθυσμὸς τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου διαιρεῖται κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ ἔτους 1870 εἰς

1. Ὁ περίφημος ἄγγλος οἰκονομολόγος Ἀλᾶμ Σμιθ ἐγκατήρῃσε τὸ διπλοῦν τοῦτο ἀποτέλεσμα τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς σπατάλης, εἰπὼν ὅτι ὁ μὲν οἰκονόμος εἶναι ὁ ἰδρυτὴς εὐποτοῦ καταστήματος, προσωρισμένον νὰ παρέχῃ καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἰδρυτοῦ ἐργασίαν ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν εἰς ὁρισμένον ἀνθρώπων ἀριθμὸν· ὁ δὲ σπάταλος εἶναι ὁ μωρὸς ὁ καταστρέφων τὸ ἔργον καὶ οὕτω στεστεύων τὰς ὑπὸ τῶν προκατόχων του ἀναγκαίους πηγὰς τῆς ἐργασίας.

327,809 οικογενείας διανεμομένης εἰς 312,519 κατοικημένα κτίρια.

Ο ΑΥΣΣΑΣΜΕΝΟΣ

Ὁ λόγος ἦτο περὶ σκύλων.

Τὸ δεῖπνον εἶχε τελειώσει. Αἱ κυρίαι εἰς τὸν ἐξώστην ἐθαύμαζον τὰ φλογόβαφῃ νέφη τῆς δύσεως, ἡμεῖς δὲ περὶ τὴν τράπεζαν ἐπίνομεν τὸν καφὲν καπνίζοντες. Ὁ Ἀνδρέας μόνος, ὁ ἀνεψιός μου, ὅστις δὲν καπνίζει ἀκόμη ἢ καπνίζει ἐν τῷ κυρτῷ, ἔπαιζεν εἰς μίαν γωνίαν μετὰ τὸν σκύλον του. Ἀλλ' ἡ θορυβώδης ἐκδήλωσις τῆς ἀμοιβαίας τῶν δύο τούτων ἀγάπης δὲν συνετέλει οὔτε πρὸς διασκέδασιν, οὔτε πρὸς τὴν καλὴν χώνευσιν ἡμῶν τῶν περὶ τὴν τράπεζαν πρεσβυτέρων. Οὐδεὶς παρεπονείτο, διότι ὁ μὲν Ἀνδρέας ἦτο τοῦ οἰκοδεσπότου ὁ μονογενὴς υἱός, ὁ δὲ σκύλος ἦτο ὁ ἀγαπητὸς τοῦ Ἀνδρέα σύντροπος· δὲν ἐχρειάζετο ὅμως μεγάλη εὐφυΐα δόσις διὰ τὴν ἐννοήσῃ τις, ὅτι οἱ πλεῖστοι ἠθέλωμεν εὐχαριστηθῆναι ἐπὶ τῇ ἀποπομπῇ τοῦ ζωηροῦ τετραπόδου. Ὁ γαμβρός μου, ὅστις δὲν ἐννοεῖ δυσκόλως, ἔσπευσε νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ τῆς περυσίας του, πρὸς προφανῆ τοῦ υἱοῦ του δυσχερείαν.

Ἐπανεληθείσης τῆς ἡσυχίας ἐπανεληθῆναι ζῶη ῥοτέρᾳ περὶ τὴν τράπεζαν ἢ συνομιλίᾳ, φυσικῶς δὲ τῷ λόγῳ ἤρχισαμεν λαλοῦντες περὶ τοῦ ἀποπεμφθέντος, περὶ τῶν ποικίλων ἀρετῶν του, περὶ τῆς καταγωγῆς του, καὶ ἐν γένει περὶ σκύλων. Προκειμένου περὶ σκύλων κατηντήσαμεν ἀπὸ ἐνὸς εἰς ἄλλου εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς λύσσης. Ὁ δὲ Ἀνδρέας, ὅστις ἐφαίνετο πλεονεκτῶς ἄλλου ἐνδιαφερόμενος εἰς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο, ἠρώτησε τὸν ἱερέα τοῦ χωρίου, μετὰ τοῦ ὁποίου εἴχομεν συνδειπνήσει, ἐὰν ἦτο συνήθης ἡ λύσσα εἰς τὸ χωρίον.

— Συνήθης ὄχι, ἀλλ' ὄχι καὶ ἄγνωστος, ἀπεκρίθη ὁ Παπα-Σερραφείμ, καὶ μᾶς διηγῆθη μετὰ τῶν ἄλλων τὰ τῆς ἀσθενείας ἐνὸς καλοῦ σκύλου του, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀναγκασθῆναι πρὸ τινων ἐτῶν νὰ φονεύσῃ, ἀφ' οὗ ἐβεβαιώθη ὅτι ἀσθενεία του ἦτο ἡ λύσσα.

Τὴν διήγησιν τοῦ ἱερέως διέκοπεν ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ὁ Ἀνδρέας μετὰ τὰς ἐρωτήσεις του: Πῶς ἠγνόησεν ὁ Παπα-Σερραφείμ ὅτι ὁ σκύλος ἦτο λυσσασμένος, τί τὸν ἔκαμε, ποῦ τὸν ἔδεσε, πῶς τὸν ἐφόνευσε; Ὁ ἱερεὺς ἀπεκρίνετο λεπτομερῶς, ἐκ δὲ τῶν ἐρωταποκρίσεων ἐκείνων ἠμολογῶ ὅτι ἔμαθα οὐκ ὀλίγα περὶ λύσσης τὴν ἐσπέρην ἐκείνην.

— Ομιλοῦμεν περὶ σκύλων, εἶπεν ὁ γαμβρός μου, διακόψας τελευταίαν τινὰ τοῦ υἱοῦ του ἐρώτησιν. Ἀλλὰ τί θὰ ἔλεγε, Ἀνδρέα, ἐὰν ἤκουες τὸν Παπα-Σερραφείμ νὰ σοῦ διηγῆται ὅτι εἶδε καὶ ἄνθρωπον λυσσασμένον;

— Ἀνθρωπον λυσσασμένον! ἀνεφώνησεν ὁ Ἀνδρέας. Ὅλοι δὲ μετ' αὐτοῦ ἤρχισαμεν ἀπευ-

θύνοντες ἐρωτήσεις πρὸς τὸν ἱερέα. Πῶς, ποῦ, πότε, τί συνέβη, τί ἀνέγεινε;

Αἱ δασεῖαι ὁρεῖς τοῦ Παπα-Σερραφείμ εἶχον συσταλῆ ἄμα ἤκουσε τὰς τελευταίας τοῦ γαμβροῦ μου λέξεις. Δὲν ἀπεκρίθη εἰς οὐδεμίαν τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐρωτήσεων μᾶς· ἡ σιωπὴ καὶ ἡ κατῆφειά του ἐμαρτύρουν, ὅτι ἀναμνήσεις θλίβεσαι ἐπέβον τὴν καρδίαν του, ὅτι δὲν τῷ ἦτο ἀρεστὸν νὰ τὰς ἀναξάνῃ. Ἀλλὰ βλέπων ὅλους ἡμᾶς περιέργους καὶ ἀνυπομόνους νὰ τὸν ἀκούσωμεν, ἐνίκησε τὸν δισταγμὸν του, ἀνεκάλυπεν ἐπὶ τῆς καθέκτας του, ἐσήκωσεν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τὸ καλιμαύχιόν του, τὸ ἀπέθεσεν ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἔτριψε δις ἢ τρίς τὸ μέτωπον μετὰ τὴν δεξιὴν παλάμην του καὶ ῥίψας τὸ ἥρεμον βλέμμα του κατὰ σειρὰν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὅλων ἡμῶν, ἤρχισεν ὡς ἑξῆς τὴν διήγησιν του.

— Γνωρίζετε ὅλοι τὰ Παλαιὰ Ἀλώνια ἐδῶ ἔξω πρὸς βορρᾶν τοῦ χωρίου. Τὸ νεκροταφεῖόν μας, καθὼς ἐνθυμεῖσθε, κεῖται ὀλίγον μακρότερα, πρὸς δυσμᾶς. Ἀμπέλια δεξιὰ, τὸ βουνὸν ἀριστερὰ, καὶ ἀνάμεσα ὁ δρόμος ἀπὸ τ' Ἀλώνια εἰς τὸ νεκροταφεῖον. Εἰς τὸ μέσον περὶπου τοῦ δρόμου, πρὸς τοῦ βουνοῦ τὸ μέρος, ἴσως παρετήρησατε ἐν μεγάλῳ πεύκῳ τὰ γηρασμένα του κλωνάρια σχηματίζουσαν μικρὰν ὄασιν σκιᾶς ὅταν ὁ ἥλιος φλογίζει τὴν ἄδενδρον ἐκείνην ἔκτασιν. Ὅπόταν διαβαίνω ἐκεῖθεν ἡ καρδία μου σφίγγεται εἰς τὴν θέαν τοῦ πεύκου, καὶ ὁ ἥχος τοῦ μου φαίνεται ὥσάν νὰ συλλαβίζῃ τὸ ὄνομα τοῦ δυστυχχοῦς Χρήστου.

Δεκατρία ἔτη ἐπέρασαν ἔκτοτε. Ἦτο περὶ τὰ μέσα Αὐγούστου. Πρὸ τινων ἡμερῶν εἶχεν ἀκουσθῆναι ὅτι ἐφάνη λύκος γύρω τοῦ χωρίου. Ὁ Γεροθανάσης, ὁ ὁποῖος εἶχε κτίσει κατ' ἐκείνο τὸ ἔτος τὴν καλύβην του πλησίον εἰς τ' Ἀλώνια, διηγείτο ὅτι αἱ φωναὶ τοῦ σκύλου του τὸν ἐξύπνησαν μίαν νύκτα, ὅτι ἤνοιξε τὸ παράθυρον καὶ εἶδεν ἔξω ἀπὸ τὸν τοῖχον τοῦ αὐλογόρου τοῦ ἑνα φοβερὸν λύκον, ὅτι ἤρπασε τὸ ὄπλον του καὶ ἐτουφέκισεν, ἀλλὰ δὲν τὸν ἐπέτυχεν καὶ τὸν εἶδεν εἰς τὸ φῶς τῆς σελήνης ἀποσυρόμενον μετὰ τὴν οὐρὰν χαμηλὰ καὶ μετὰ βήματα ὥσάν μεθυσμένου ἀνθρώπου, καὶ ὅτι τόσον ἐτρόμαξεν ὥστε δὲν ἐσκέφθη νὰ γεμίσῃ καὶ πάλιν τὸ μονόκκνον ὄπλον του διὰ νὰ πυροβολήσῃ ἐκ δευτέρου. Καὶ ἀπὸ ποιμένων ἠκούσθησαν ἄλλα παραπλήσια, ὥστε διέτρεχε φήμη εἰς τὸ χωρίον, ὅτι λύκος ἐπικίνδυνος ἦτο πλησίον μας, οἱ δὲ χωρικοὶ τὴν νύκτα ἐκοιμῶντο μετὰ τὸν ἑνα ὀφθαλμὸν ἀνοικτὸν, ἔχοντες τὸν νοῦν εἰς τὰ ζῶα των. Ὁ κίνδυνος ἦτο μεγάλαιος παρ' ὅσον ἐφαντάζοντο, διότι ὁ ἐχθρὸς δὲν ἦτο λύκος πεινασμένος, ἀλλὰ λυσσασμένη λύκαινα.

Ἐν ἀπόγευμα—ἦτο Δευτέρα—ὁ Χρῆστος ἔβασκε τὰ πρόβατα τοῦ πατρὸς του πλησίον εἰς τὸ πεύκον, περὶ τοῦ ὁποῖου σὰς ἔλεγε. Ἐκάλθη-

το εἰς τὴν σκιὰν καὶ διώρθωνε μίαν παλαιὰν καρδάραν, ὅτε ἔξφρα καὶ βλέπει τὰ πρόβατά του καὶ ἔφευγαν καταφοβισμένα, τὸ ἐν ἐπάνω εἰς τὸ ἄλλο. Στρέφει πρὸς τὸ νεκροταφεῖον καὶ τί νὰ ἰδῇ; Εἰς εἰκοσι βημάτων ἀπόστασιν ἡ λύκαινα ἀγριευμένη, ἐτοίμη εἰς ἐπίθεσιν, ἐδείκνυε τοὺς φοβεροὺς ὀδόντας της. Σηκώνεται ἀμέσως ὁ Χρῆστος καὶ ἀρπάζει μίαν πέτραν. Ὁ λύκος συνήθως φοβεῖται τὸν ἄνθρωπον καὶ φεύγει. Ἀλλ' ὁ Θεὸς νὰ φυλάγῃ ἀπὸ λυσσασμένον ζῶον!

Ὁ Παπα-Σερραφείμ ἐπῆρε μηχανικῶς ἀπὸ τῆς τραπέζης τὸ καλιμαύχιόν του καὶ τὸ ἔθεσεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του. Μετὰ τινων στιγμῶν σιωπῆς ἐπανελάθειν.

— Συγχωρήσατέ μοι, φίλοι μου, νὰ σὰς δώσω μίαν συμβουλὴν τῆς ἐποίας εὐχομαι νὰ μὴ λάβητε ποτὲ ἀνάγκην. Λύκον λυσσασμένον δὲν εἶναι πιθανὸν νὰ ἰδῇτε ποτέ. Ἀλλ' ἐὰν, ὁ μὴ γένοιτο, τύχῃ νὰ ὁρμήσῃ ἐπάνω σας σκύλος λυσσασμένος καὶ δὲν κρατῇτε ἢ ὄπλον ἢ ξύλον ἀρκετὰ δυνατὸν διὰ νὰ τοῦ σπάσῃ τὸ καύκαλον, προσέχετε πρὸ παντὸς ἄλλου νὰ προσυλάττητε τὰς χεῖράς σας. Ἀν ζητήσητε μετὰ τὰς χεῖρας νὰ παλαίσσητε πρὸς τὸ ζῶον, ὅα σὰς δαγκάσῃ. Σαῖς οἱ φραγκοφορεμένοι ἔχετε τὸ καπέλον, ἐγὼ τὸ καλιμαύχιόν μου, ὁ φουστανελάς τὸ φέσι του. Ὅπωςδὴποτε ἔχετε τὸν νοῦν σας πῶς νὰ ὑπερασπισθῇτε τὰς γυμνάς χεῖράς σας, μεταχειριζόμενοι τὸ προφύλαγμα των ὡς ἀσπίδα κατὰ τοῦ ζῶου.

Ὁ Χρῆστος δὲν ἦτο οὔτε εἰς θέσιν οὔτε εἰς καιρὸν νὰ προσυλαχθῇ. Ἀντὶ νὰ στρέψῃ τὰ νῶτα ἡ λύκαινα καὶ νὰ φύγῃ, ἔξ ἐναντίας ἄμα εἶδε τὸν νέον ἐγειρόμενον χύνεται ἐπάνω του, καὶ πρὶν καὶ προφθάσῃ ὁ Χρῆστος νὰ ῥίψῃ τὴν πέτραν, οἱ ἐμπρόσθιοι πόδες τοῦ θηρίου ἐσφίγγον τὸ δεξιὸν πλευρόν του καὶ οἱ ὀδόντες του ἐξέσχιζον τὸ στήθος του.

Ἡ πέτρα ἔπεσεν ἀπὸ τὰ δάκτυλά του· ἀλλ' ἔμειναν καὶ αἱ δύο του χεῖρες ἐλεύθεροι.

Ὁ Χρῆστος ἦτο ὁ ὑψηλότερος νέος τοῦ χωρίου μας, εὐρωστός καὶ γενναῖος, σωστὸν παλλικάρι. Ἀλλ' ὁ κίνδυνος κάμνει καὶ τὸν δειλὸν γενναῖον. Καταιβάζει διὰ μίαν τὸν δεξιὸν του βραχίονα καὶ σφίγγει κάτω ἀπὸ τὴν μασχάλην τὸν λαίμῳ τῆς λύκαινης, ἀρπάζει μετὰ τὴν ἀριστερὰν τὴν κεφαλὴν της καὶ προσπαθεῖ νὰ τὴν πνίξῃ. Τότε ἤρχισε μία πάλη φοβερά. Οἱ ὄνυχες καὶ οἱ ὀδόντες τοῦ λυσσασμένου θηρίου κατεξέσχιζαν ὅλον τὸ δεξιὸν πλευρὸν τοῦ δυστυχχοῦς νέου. Δὲν ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῇ τὴν μάχαιράν του, διότι διὰ νὰ τὴν ἐκβάλῃ ἀπὸ τὴν ζώνην του ἔπρεπε νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν κεφαλὴν τῆς λύκαινης, τὴν ὁποίαν ἐκράτει πάντοτε μετὰ τὴν ἀριστερὰν χεῖρά του. Δὲν ἠδύνατο νὰ κινήσῃ τὴν δεξιὰν καὶ νὰ χαλαρώσῃ τὴν λαβίδα, ὅπου ἔμεινε σφιγμένος ὁ λαίμῳ τοῦ ζῶου. Νὰ

φωνάξῃ δὲν ἐτόλμα. Ἀλλοίμονον εἰς ὅποιον παλαίῃ, ἐὰν ἀρχίσῃ νὰ ἐξοδεύῃ τὰς δυνάμεις του φωνάζων. Ἐπὶ τέλους πίπτουν κατὰ γῆς καὶ οἱ δύο, χωρὶς νὰ διασπασθῇ ὁ φρικτὸς ἐκείνος ἐναγκαλισμός. Ὁ Χρῆστος ἀπ' ἐπάνω, ἡ λύκαινα ἀπὸ κάτω· ἀλλ' ἡ κεφαλὴ της ἀπλάκωτος ἀντικρυ τοῦ στήθους τοῦ Χρήστου, τὸ ὅποιον κατεσπάρασσε πάντοτε, ἀγωνιζομένη ν' ἀπαλλαγῇ.

Ὁ Χρῆστος ἠσθάνετο τὰς δυνάμεις του ἐκλιπούσας καὶ ἤρχιζε ν' ἀπελπίσθῃ, ὅτε ἔξφρα ἀκούει μακρόθεν μίαν φωνήν, τὴν φωνὴν τοῦ Γεροθανάση.

— Βάστα Χρῆστε, ἔφθασα!

Τὰ πρόβατα τοῦ Χρήστου φεύγοντα εἶχον φθάσει μέχρι τῆς καλύβης τοῦ Γεροθανάση. Ἐκπλαγεῖς εἰς τὴν θέαν των ὁ γέρον ἤνοιξε τὴν θύραν του καὶ εἶδε μακρόθεν τὸν Χρῆστον παλαίοντα μετὰ τὸ θηρίον. Ἀρπάζει ἀμέσως τὸ ὄπλον του ἀπὸ τὸν τοῖχον καὶ τρέχει δρομαῖος, ὅσον τὸ ἐσυγχώρουν οἱ γεροντικοὶ πόδες του.

Ὅταν ἐπὶ τέλους ἔφθασεν ὑπὸ τὸ πεύκον καὶ ἐστάθῃ ἄνω τοῦ συμπλέγματος ἐκείνου εὐρέθη εἰς ἀμνηχανίαν. Πῶς νὰ πυροβολήσῃ τὸ ζῶον χωρὶς νὰ βλάβῃ τὸν ἄνθρωπον; Ὁ Χρῆστος νέας λαβὼν δυνάμεις, ὡς ἐκ τῆς ἐπικουρίας ἧτις τῷ παρουσιάσθη, σφίγγει τὴν κεφαλὴν τῆς λύκαινης, τὴν κρατεῖ ὅσον ἠδύνατο μακρὰν τοῦ στήθους του καὶ φωνάζει: Φωτιά! Ὁ γέρον χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸν στηρίζει τὴν κἀναν εἰς τὸ αὐτίον τοῦ ζῶου καὶ πυροβολεῖ. Ἡ λύκαινα ἔμεινεν εἰς τὸν τόπον.

Ὁ Παπα-Σερραφείμ ἐσιώπησεν ἐπ' ὀλίγον. Οὐδεὶς ἡμῶν διατάραξε τὴν σιωπὴν του. Ἐβλέπομεν ὅτι εἶχε καὶ ἄλλα νὰ μᾶς εἴπῃ καὶ ἐπεριμένομεν. Ὁ ἥλιος ἐν τούτοις εἶχε δύσει· ἐντὸς τοῦ θαλάμου αἱ γωνίαι ἤρχισαν νὰ μαυρίζωσι· αἱ κυρίαι ἔμενον εἰσέτι εἰς τὸν ἐξώστην καὶ ἠκούαμεν τὰς ζωηρὰς ἐμιλίας καὶ τὸν εὐθυμὸν γέλωτά των.

— Ἠξέστε, φίλοι μου, ἐξηκολούθησεν ὁ ἱερεὺς, τί ἐσκεπτόμην τώρα καὶ τί συχναῖς σκέπτομαι; Ἐσκεπτόμην πόσον ἡ ἀμάθεια μᾶς ζημιώνει, πόσον δεῖνὰ ἠθέλωμεν ἀποφεύγει ἢ μετριάζει ἐὰν ἐγνωρίζαμεν πλεονέστερα πράγματα. Ἀλλὰ ποῖος νὰ μᾶς τὰ διδάξῃ; Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι καλλιτερεσόμεν βαρμηδὸν καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον· ἀλλ' εἰμεθα ἀκόμη πολὺ ὀπίσω. Ἠξέστε ὅτι εἰς ὅλα ἐδῶ τὰ χωρία τῆς περιφέρειας μας οὔτε ἱατρὸς ὑπάρχει, οὔτε φαρμακεῖον; Δὲν γνωρίζω ἐὰν ἐτυπώθη ποτὲ εἰς Ἀθήνας, ἔως ἐδῶ ὅμως δὲν ἔφθασε ποτὲ οὔτε βιβλίον, οὔτε φυλλάδιον μετὰ διδασκίαν περὶ τοῦ πῶς ν' ἀποφεύγωμεν ἢ νὰ θεραπεύωμεν τὰς κοινοτέρους νόσους, δὲν λέγω τὴν λύσσαν, ἀλλὰ τὰς ἀσθενείας αἱ ὁποῖαι θορύβουν ἀδίκως τὰ τέκνα μας! Ἄς εἶναι! Ὅα γείνουν ὅλα μετὰ τὸν καιρὸν. Ὅταν ἐπέστρεψεν εἰς τὸ χωρίον ὁ Χρῆστος

στηριζόμενος εἰς τὸν ὄμον τοῦ Γερουθάνου, αἰματωμένος, πληγωμένος, μὲ τὰ φορέματα σχισμένα, τὸ χωρίον δολοκλήρον κατεταράχθη. Τὸ ἔμπαθον ἀμέσως καὶ ἔτρεξε νὰ τὸν ἴδω. Ἐξῆς τοῦ πατρὸς του, εἰς ἐκείνην τὴν δῖπτον οἰκίαν παρέκει ἀπὸ τὸ καφενεῖον, εἰς τὸν δρόμον τῆς ἐκκλησίας. Κάτω ἀποθήκη καὶ ἐλαιοτριβεῖα, ἐπάνω δύο μικρὰ δωμάτια, ἡ δὲ εἴσοδος τῶν ἀπὸ μίαν ἐξωτερικὴν κλίμακα εἰς τὸ πρόσωπον τῆς οἰκίας, ἐπὶ τοῦ δρόμου.

— Ἐκεῖ ὅπου κατοικεῖ τώρα ὁ δημοδιδάσκαλος; ἠρώτησεν ὁ Ἀνδρέας.

— Ἐκεῖ. Ὅταν ἀνέβην, μόλις καὶ μετὰ βίας κατάρθωσα νὰ φθάσω μέχρι τοῦ Χρήστου. Αἱ γειτόνισσαι εἶχον πλημμυρήσει καὶ τὰ δύο δωμάτια καὶ περιεκύκλωναν τὸν νέον, συμπαθεῖς ἀλλ' ἄχρηστοι, ἀντὶ βοηθείας φέρουσαι σύγχυσιν. Ἡ πρώτη ἀνάγκη δὲν ἦτο νὰ πλυθῶσι τὰ αἵματα ἢ νὰ διορθωθῶσι τὰ φορέματα τοῦ Χρήστου, ἀλλὰ νὰ καυτηριασθῶσιν αἱ πληγαὶ του. Οὐδεὶς ὅμως ἐκεῖ ἐσκέπτετο περὶ τούτου. Ἡ σκέψις καὶ ἡ συλλογὴ ἦτο πῶς νὰ προμηθευθῶσι λυσσόχορτον.

Τί δὲν εἶπα διὰ νὰ τοὺς πείσω νὰ τὸν στείλωσιν ἀμέσως εἰς Ἀθήνας, εἰς τὸ νοσοκομεῖον. Δὲν ἤθελαν νὰ τὸ ἀκούσωσι. Λυσσόχορτον καὶ πάλιν λυσσόχορτον. Αὐτὸ ἦτο ἡ ἐπιθυμητὴ πανάκεια, ἀλλὰ κανεὶς εἰς τὸ χωρίον δὲν εἶχε λυσσόχορτον.

— Τί χορτόν εἶναι τοῦτο; ἠρώτησα διακώψας τὸν ἱερέα.

Οἱ ὀφθαλμοὶ ὄλων τῶν περὶ τὴν τράπεζαν ἐστράφησαν διὰ μίαν πρὸς ἐμὲ καὶ ἠσθάνθησαν ὅτι ἠρρυθρίσκα ὑπὸ τὰ βλέμματά των. Εἶδα ὅτι ἡ διακοπή μου δησηρέστησε τὸ ἀκροατήριον καὶ μετενόησα διὰ τὴν ἄκαιρον ἐρώτησίν μου. Δὲν ἦτο κατάλληλος ἡ στιγμή διὰ βοτανικὰς ἐρεῦνας, ἀλλ' ἄργα τὸ ἠννόησα.

— Δὲν ἠξεύρω πῶς νὰ τὸ περιγράψω, διότι δὲν τὸ γνωρίζω, μοὶ ἀπεκρίθη ὁ ἱερεὺς. Ὑποθέτω ὅτι βλαστάνει εἰς Σαλαμῖνα. Εἶναι μυστικὴν καὶ εἰσόδημα τῶν καλογέρων τῆς Φανερωμένης.

Δὲν ἐζήτησα πλεονέκτης διασκήψεις, ἀλλ' ἔκλυψα σιωπηλῶς τὴν κεφαλὴν. Ὁ Παπᾶ-Σεραφεῖμ ἠννόησε τὴν στενοχωρίαν μου καὶ ἐξηκολούησεν ὡς ἐξῆς:

— Ἐπὶ τέλους καὶ μετὰ πολλὰ ἔπεισα καὶ τὸν Χρήστον καὶ τοὺς — ἡ μάλλον τὰς — περὶ αὐτὸν, καὶ ἀπεφασίσθη νὰ υπάγῃ εἰς Ἀθήνας. Ἦθελε ν' ἀναχωρήσῃ τὴν ἐπαύριον. Ἐπέμεινα καὶ

1. Τὸ φάρμακον τῶν μοναχῶν τῆς Σαλαμίνος κατὰ τῶν λυσσοδόχων εἶνε μίγμα κύνων ἐκ τῶν κολεοπτέρων ἐντόμων *Mylabris* καὶ τῆς ῥίζης τοῦ φυτοῦ *Gynanchum erectum*, ἀνέκοντος εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν ἀσκληπιαδῶν. Κατὰ Plais τὸ φυτόν τοῦτο εἶνε τὸ ἀπόκυνον τῶν ἀρχαίων, ὀνομαζόμενον καὶ *κυνόμορον* καὶ *παρθαλίαν* γ. ε. (Synops. plant. II. Classica, σ. 160). Ἄλλο ὄνομα τοῦ *Gynanchum erectum* εἶνε τὸ *Marsdenia erecta*. Κοινῶς λέγεται ψόφος ἢ λυσσόχορτος. Σ. τ. Δ.

ἐπὶ τέλους κατάρθωσα νὰ φύγῃ ἀμέσως, ὑποσχεθεὶς νὰ τὸν συνοδεύσω. Ἀνέβημεν εἰς τὰ ζῶα μας καὶ ἐξεκινήσαμεν. Αἱ γειτόνισσαι μᾶς ἐδίδαν εὐχὰς ἐν ἀφρονίᾳ, χωρὶς ὅμως νὰ φαίνονται πεπεισμένοι ὅτι τὸ νοσοκομεῖον θ' ἀντικαταστήσῃ τοῦ λυσσοδόχου τὴν ἑλλειψιν. Ἐφθάσαμεν εἰς Ἀθήνας πολὺ ἄργα· ἀφῆκα τὸν Χρήστον εἰς τὸ νοσοκομεῖον καὶ ἐπέστρεψα νύκτα βαθεῖαν εἰς τὸ καλλίον μου.

Ταῦτα συνέβησαν, καθὼς σᾶς εἶπα, τὴν Δευτέραν. Τὴν Πέμπτην ὁ Χρήστος ἐπέστρεψεν. Ὑπέφερεν ἀκόμη ἀπὸ τῆς καυτηριάσεως τοὺς πόνοους, ἀλλὰ κατὰ τὰ ἄλλα ἐφρίνετο καλῶς ἔχων. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας αἱ πληγαὶ του οὐλώθησαν ἐντελῶς. Ἀλλ' οἱ χωρικοὶ δὲν εἶχον ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ νοσοκομεῖου. Ἡ ὑποψία των δὲν προήρχετο ἐκ τοῦ ὅτι ἐβράδυνεν ἡ καυτηρίασις, ἀλλ' ἐκ τοῦ ὅτι ἔλειψε τὸ λυσσόχορτον. Πῶς ἦτο δυνατόν νὰ προληφθῇ ἡ λύσσα χωρὶς λυσσόχορτον; Ὅπου λοιπὸν ἐφαίνετο ὁ Χρήστος ἐξέδηλοῦτο γύρω του μυστηριώδης φόβος. Αἱ μητέρες ἐφρόντιζον ἀμέσως νὰ συμμαζεύσωσι τὰ τέκνα των διὰ νὰ μὴ εὐρίσκωνται πλησίον του. Οἱ ἄνδρες ἐφέροντο περιποιητικῶς ὡς ἂν νὰ ἐπροφυλάττοντο μὴ τυχὸν λάβῃ ἀφορμὴν νὰ θυμώσῃ. Ἐν ἐνὶ λόγῳ τὸ χωρίον ὅλον ἦτο εἰς προσοχήν. Συνεμερίζετο ἅρα γε καὶ αὐτὸς τοὺς φόβους τῶν συγχωρικῶν του περὶ τῆς θεραπείας του; Ἡ συστολὴ μὲ τὴν ὁποίαν μοὶ ἀπεκρίνετο ὁπότεν συνέβαινε νὰ τὸν συναντήσω, τὸ λοξὸν βλέμμα μὲ τὸ ὁποῖον ἐκύτταζε τοὺς διαβαίνοντας ἐνῶ συνωμῖλουν μετ' αὐτοῦ, ταῦτα καὶ ἄλλα μοὶ ἐφαίνοντο σημεῖα μαρτυροῦντα ὅτι ὁ δυστυχὴς εἶχε τὰς ὑποψίας του. Τὸν ἐλυπούμην κατακαρδῶς. Φαντασθῆτε, φίλοι μου, ὁποῖα θάσανος, ὁποῖα ἀγωνία νὰ φοβῆται τις ὅτι κρύπτει ἐντὸς αὐτοῦ τοιαύτην ἀσθενεῖαν καὶ νὰ περιμένῃ ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν τὴν ἐκρηξίν της!

— Τὸ χειρότερον εἶναι, ὑπέλαβεν ὁ γαμβρός μου, ὅτι ὁ τοιοῦτος φόβος ὑποτρέφει τὴν ἀσθενεῖαν. Ἀνεγίνωσκα ἐσχάτως τοιοῦτόν τι εἰς ἐν ἐπιστημονικὸν περιοδικόν. Ὁ φόβος ὅστις κατακυριεύει πολλοὺς ὅταν τοὺς δαγκάσῃ σκύλος, φόβος τὸν ὁποῖον κρύπτουσιν, εἴτε ἀπὸ ἐντροπὴν εἴτε διὰ νὰ μὴ τὸν μεταδώσωσιν εἰς τοὺς συγγενεῖς των, ἀποτελεῖ αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ἀσθενεῖαν. Ἡ δὲ τοιαύτη παθολογικὴ κατάστασις ἐπιβαρύνει τὰς συνεπείας τῆς πληγῆς καὶ τῆς καυτηριάσεως. Ταῦτα καὶ μόνα δύνανται νὰ προξενήσωσι τέτανον. Ἡ δὲ ὑδροφοβία καὶ ὁ τέτανος ὁμοιάζουσιν εἰς πολλὰ. Αὐτὰ λέγουσιν οἱ ἱατροί. Πρὸς τί ὅμως μᾶς τὰ λέγουσιν ἐνόςω δὲν μᾶς διδάσκουν καὶ τὸ μυστικόν, πῶς νὰ κυριεύωμεν καὶ νὰ ἐκρίζυνωμεν τοὺς μυστικούς φόβους μας; Ἐδῶ τοὺς ὀέλω. Ἀλλὰ μὲ συγχωρεῖτε, πάτερ, σᾶς διέκοψα.

— Χωρὶς ν' ἀναγνώσω τι περὶ τούτου, μοὺ ἤρχοντο ὑποψίαι τοιαῦται, ἐπανέλαβεν ὁ ἱερεὺς. Ἐντούτοις αἱ ἐβδομάδες παρήρχοντο καὶ ἤρχιζαν οἱ χωρικοὶ νὰ λησμονῶσι τὴν ἱστορίαν αὐτὴν, ἢ τοῦλάχιστον νὰ μὴ ὁμιλῶσι περὶ αὐτῆς, ὅτε ἔξαφνα περὶ τὰ τέλη Σεπτεμβρίου ἔρχεται μίαν αὐγὴν ὁ πατήρ τοῦ Χρήστου καὶ μοὺ λέγει ὅτι ὁ υἱὸς του δὲν εἶναι καλά. — Τί ἔχει; — Δὲν ἠξεύρω. Ἐχει θερμὴν· δὲν ἔχει ὀρεξίν. Ὑπῆγα ἀμέσως νὰ τὸν ἴδω. Τὸν ἠῦρα ἐξαπλωμένον κατὰ γῆς εἰς τὴν κάπην του ἐπάνω. Ἦτο ἡσυχρὸς, ἀλλ' ὠχρὸς καὶ φοβισμένος. Μοὺ εἶπεν ὅτι δὲν ἤμπορεῖ νὰ πάρῃ τὴν ἀναπνοήν του, ὅτι τοῦ ἔρχεται κάποτε ὡσάν πνίξιμον εἰς τὸν λαιμόν, ὅτι στενοχωρεῖται ὑπερβολικά. Τῷ ἔδωκα ὀλίγον γάλα καὶ τὸν παρεκίνησα νὰ τὸ πῖν. Ἀνεσηκώθη, ἐπῆρε τὸ ἀγγεῖον ἀπὸ τὰς χειρὰς μου καὶ ἠτοιμάσθη νὰ τὸ γευθῇ. Ἀλλ' ἄμα τὸ ἐπλησίασεν εἰς τὰ χεῖλη του κατελήφθη ὑπὸ βίγους καὶ ἀηδίας. Μόλις ἐπρόφθασα νὰ πάρω δπίσω τὸ ἀγγεῖον. Τὸν κατέλαβον σπασμοὶ φοβεροί. Ἐνόμιζα ὅτι τελειώνει. Μετ' ὀλίγον συνῆλθε. — Ἀχ, μοὺ εἶπεν, ὁ γέρος μου τὰ πταίει. Ἄν ἐφρόντιζε νὰ μοὺ φέρῃ τὸ λυσσόχορτον δὲν θ' ἀπέθνησκα λυσσασμένος!

Ἐπροσπάθησα νὰ τὸν πείσω ὅτι ἡ ἀσθενεῖα του ἦτο ἀπλῆ τοῦ στομάχου ταραχῇ, τῷ εἶπα ὅσα ἡδυνάμην χωρὶς δυστυχῶς νὰ τὰ πιστεύω, καὶ τὸν ἀφῆκα ὑποσχεθεὶς νὰ τὸν ἐπισκεφθῶ πάλιν τὸ ἑσπέρας, διότι εἶχα τὴν ἡμέραν ἐκεῖνην νὰ τελέσω γάμον εἰς τὸ πλέον ἀπόκεντρον χωρίον τῆς περιφερείας μου. Τοιαύτη ἡ ζῶη τοῦ ἱερέως. Ἀπὸ τῆς λύπης εἰς τὴν χαρὰν, ἀπὸ τὰ στεφανώματα εἰς τὴν κηδεῖαν. Ἄς εἶναι!

Τὸ ἑσπέρας, πρὶν ἔτι εἰσελθῶ εἰς τὸ χωρίον, ἔμπαθον ὅτι ὁ Χρήστος ἦτο μανιώδης. Ὁ πατήρ του μ' ἐπερίμενεν εἰς τὸ καλλίον μου. Ἦθελε τὴν βοήθειάν μου διὰ νὰ μεταφέρωμεν τὸν πάσχοντα εἰς ἄλλο οἶκημα ἰσόγειον. Τὸ ἀπῆτουν οἱ γείτονες. Ἐφοβοῦντο μὴ ἐξέλθῃ εἰς τοὺς δρόμους καὶ ἀρχίσῃ νὰ δαγκάνῃ δεξιὰ καὶ ἀριστερά. Εἰς τὸ ἀνώγειον ὅπου εὐρίσκετο δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐμποδισθῇ ἐὰν ἤθελε νὰ ἐξέλθῃ. Ἦθύνετο νὰ πηδήσῃ ἀπὸ τὰ παράθυρα. Τὸν ἤθελαν εἰς τὸ ἰσόγειον διὰ νὰ τὸν φρουρήσωσιν εὐκολώτερον. Οἱ χωρικοὶ ἦσαν φοβισμένοι, ὁ δὲ φόβος εἶναι ἄγριος καὶ σκληρὸς, καὶ ἠννόησα ὅτι ἐὰν ὁ δυστυχὴς Χρήστος ἐγίνετο ἀπειλητικὸς καὶ ἐπικίδυνος, θὰ ἐτουφεκίζετο.

Χωρὶς νὰ χάσω καιρὸν μετέβην εἰς τὸ ἀνώγειον. Εὐτυχῶς ἠῦρα τὸν ἀσθενῆ εἰς περιόδον ἡσυχίας. Ἐκάθητο κατὰ γῆς μὲ τοὺς ἀγκῶνας ἐπὶ τῶν γονάτων καὶ τὴν κεφαλὴν ἐντὸς τῶν χειρῶν του. Τὰ ὀλίγα ἐπιπλα τοῦ δωματίου ἦσαν ἄνω κάτω, καὶ σπαρμένα ἐδῶ κ' ἐκεῖ τρίμματα πηλίνων ἀγγείων. Σᾶς ἐξομολογοῦμαι ὅτι τὴν στιγμήν ἐκείνην μὲ κατέλαβεν αἴσθημα φό-

βου. Ἐσκέφθην ὅτι ἦτο ἀνοησία μου νὰ υπάγω μόνος ἐκεῖ. Ἀλλὰ δὲν ἡδυνάμην πλέον, καὶ ἂν τὸ ἤθελαν, νὰ ὀπισθοχωρήσω. Ἐπλησίασα, ἔθεσα τὴν χεῖρά μου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του καὶ εἶπα μίαν εὐχὴν μεγαλοφώνως.

Ὅτε ἐτελείωσα ἔκαμε τὸν σταυρόν του καὶ μοὺ ἐφίλησε τὴν χεῖρα.

— Δὲν εἶσαι καλά ἐδῶ, Χρήστέ μου, τῷ εἶπα. Ἐλα νὰ υπάγωμεν εἰς τοῦ Θεοῦ σου. Δὲν κατοικεῖ κανεὶς ἐκεῖ καὶ θὰ εἶσαι καλλίτερα καὶ ἡσυχώτερος. Ἀκολουθεῖ με.

Ἦγέρθη ἐν σιωπῇ.

— Δὲν θέλω νὰ μὲ ἴδῃ κανεὶς, εἶπεν ἡσύχως. Εἰπέ τους ὅλους νὰ φύγουν ἀπὸ τὸν δρόμον μας.

Ἦνοιξα τὴν θύραν καὶ μολονότι δὲν ἦτο κανεὶς ἐξω ἐκεῖ, ἐφώνηξα δυνατὰ: Φύγετε ὅλοι, πηγαίνετε εἰς τὰ σπίτια σας.

— Δὲν ἔμεινε κανεὶς ἐξω, Χρήστε. Πηγαίνωμεν.

— Δὲν ἤμπορῶ νὰ βλέπω τὸ φῶς, πάτερ. Μὲ πειράζει.

Ὁ ἥλιος ἐπλησίαζεν εἰς τὴν δύσιν του καὶ αἱ τελευταῖαι ἀκτῖνες του ἐχύνοντο διὰ τῆς ἀνοικτῆς θύρας ἐντὸς τοῦ πενιχροῦ δωματίου. Ἐπῆρεν ὁ Χρήστος τὴν κάπην του, τὴν ἔθεσεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του, τὴν ἐχαμήλωσεν ἐπὶ τοῦ προσώπου του καὶ μοὶ ἔτεινε τὴν χεῖρα. Ἐγὼ ἐμπρὸς, ἐκείνος κατόπιν, μετέβημεν ἀπὸ τοῦ ἐνὸς οἰκήματος εἰς τὸ ἄλλο. Ἐκεῖ ἔμεινα ἀρκατὴν ὥραν πλησίον του, ἐπροσπάθησα ὅπως ἡδυνάμην νὰ τὸν παρηγορήσω, καὶ ἀνεχώρησα ἀφοῦ ἐνύκτωσε. Ὅταν ἦνοιξα τὴν θύραν διὰ νὰ ἐξέλθω μοὶ ἐφάνη ὅτι εἶδα εἰς τὸ σκότος ἀνθρώπους ὀπλισμένους. Ἐκλείσα τὴν θύραν. Ἡ κλεῖς ἦτο ἔξωθεν. Τὴν ἐκλείδωσα καὶ ἐπροχώρησα.

Οἱ χωρικοὶ μὲ περιεκύκλωσαν ἀμέσως ἐρωτῶντες περὶ τοῦ ἀσθενοῦς. Τοῖς εἶπον ὅτι ἀποθνήσκει καὶ τοὺς παρεκάλεσα ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ τοῦ Ἐλέους νὰ τὸν ἀφήσωσι ν' ἀποθάνῃ ἐν εἰρήνῃ. Οἱ δυστυχεῖς δὲν ἦσαν ἀναίσθητοι. Ἐλυποῦντο ἐξ ὅλης καρδίας τὸν φίλον, τὸν σύντροφόν των. Ἀλλὰ τὸ αἶσθημα τῆς αὐτοσυνηρῆσεως εἶναι ἀνώτερον τοῦ ἐλέους, ὁ δὲ φόβος ἐξεγείρει εἰς τοῦ ἀμαθοῦς τὴν καρδίαν τοῦ θηρίου τὰς ὀρμὰς.

Ἐκεῖ μᾶς διέκοψεν αἱ Κυρίαι. Ἡ ἑσπερινὴ δρόσος τὰς ἐδίωξεν ἀπὸ τὸν ἐξώστην.

— Ἀκόμη εἰς τὰ σκοτεινὰ κάθησθε, ἀνέκραξεν ἡ ἀδελφὴ μου. Ὁ Παπᾶ-Σεραφεῖμ θὰ σᾶς λέγῃ κανὲν νόστιμον παρκαμύθι. Δὲν μᾶς τὸ λέγετε καὶ ἡμᾶς, νὰ διασκεδάσωμεν;

Καὶ διέταξε τὴν ὑπηρετρίαν νὰ φέρῃ φῶτα.

— Τί ἀπέγεινεν ὁ Χρήστος; ἠρώτησε σιγὰ ὁ Ἀνδρέας.

Ὁ ἱερεὺς ἐκλείσε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἐκίνησεν ὀριζοντίως τὴν χεῖρα.

Δεν ήννόησα, και ούτε ήθελήσα πλέον νά εξετάσω, τί ἐσήμαινεν ή χειρονομία ἐκείνη. Ἀπέθανε; τὸν ἐφόνευσαν;...

Ἡ ὑπηρέτρια εἰσηλθε μετὰ κηρία ἀνημμένα και ἡλλάξαμεν δριμύτιαν. Δ. Β. »

Πρὸ μικροῦ χρόνου ἔγχε χάραν ἐν Παρισίοις ή κατ' ἔτος συγκροτούμενη συνεδρίασις τῶν πέντε Ἀκαδημιῶν, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὸ Ἰνστιτούτον τῆς Γαλλίας. Κατ' αὐτὴν ἄλλοι τε σοφοὶ ἄνδρες ἀνέγνωσαν ὑπομνήματα και διατριβὰς και δὴ και ἐκ τῆς τῶν Ἐπιστημῶν Ἀκαδημίας ὁ ἐπιφανὴς ἀστρονόμος και πιθανὸς διάδοχος τοῦ ἀρτίως ἀποδιδάσκοντος διευθυντοῦ τοῦ ἀστεροσκοπείου τῶν Παρισίων *La Verrier*, κ. *Faye*, «Περὶ τῆς νομισζομένης ἐπιδράσεως τῆς σελήνης ἐπὶ τοῦ καιροῦ».

Ἰσχυρὴ τῶ ὄντι γενικὴ πρόληψις ὅτι δῆθεν ἐπιδρᾷ ή σελήνη ἐπὶ τοῦ καιροῦ και τὴν ἰλλόκοτον ταύτην πρόληψιν καταπολεμεῖ ὁ κ. *Faye*, οὗ τὴν ἐπὶ τῶν τοιοῦτων ἀρμοδιότητά οὐδεὶς δύνάται ν' ἀμφισβητήσῃ. Ἐπειδὴ και παρ' ἡμῖν εἶνε ἐρριζωμένη ή πρόληψις αὕτη, ἀπαραίτητον ἐκρίναμεν τὴν ἐξελληνίσιν τοῦ περὶ αὐτῆς ὑπομνήματος.

Σ. τ. Δ.

Περὶ τῆς νομισζομένης ἐπιδράσεως ΤΗΣ ΣΕΛΗΝΗΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΑΙΡΟΥ

Συνήθως νομίζουσιν οἱ ἄνθρωποι ὅτι προκειμένου τοῦ λόγου περὶ ἐπιστημονικῶν πραγμάτων ἀρκεῖ νά ἔχη τις δίκαιον διὰ νά εὖρη τὸ δίκαιόν του. Καὶ ὅμως τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει οὕτω. Πολλάκις και ἐν αὐτῷ τῷ κράτει τῆς ἐπιστήμης ἀναγκάζεται τις νά πολέμησῃ κατὰ πρόληψιν ἐρριζωμένων, διότι ὑπάρχουσιν ἔτι πρόληψεις. Καὶ εὐκολον μὲν εἶνε νά πείσῃ τις τὸν ἀντίπαλόν του, ὅταν ἔχη ἓνα ή και πλείονας ἀντιπάλους, ἀλλ' ὅταν πρόκειται νά πείσῃ τὸν κόσμον ὅλον, ἐναντία φρονούντα, τί νά κάμῃ τότε; Ἡρώτον πάντων κινδυνεύει ὁ τοιοῦτος νά ἐξεγείρῃ γενικὴν ἐναντίον του κατακραυγὴν, οἷα ἦτο ἐκεῖνη, ἣν ἐξήγειρεν ἐπ' ἐσχάτων καθ' ἑαυτοῦ ὁ τολμήσας, παρὰ τὴν κρατοῦσαν γνώμην, νά ὑποστηρίξῃ ἐν πλήρει Ἀκαδημία ὅτι αἱ ἀντλίας οὐδόλως ἀντλοῦσι τὸ θαλάσσιον ὕδωρ.

Ὅμοιον τινα ἀγῶνα ἀπεφάσισα ν' ἀναλάβω και ἐγὼ σήμερον ἐνώπιόν σας κατὰ μετεωρολογικῆς πρόληψιν λίαν ἐρριζωμένης. Θ' ἀποδείξω ὅτι παρὰ τὴν γνώμην τοῦ κοινοῦ ή σελήνη εἶνε ὅλως ἀθῶα ἀπὸ τῶν μεταβολῶν τοῦ καιροῦ.

Πολλάκις ἀκούετε ἀνθρώπους λέγοντας· «ὁ καιρὸς εἶνε ἄθλιος, τρικυμιώδης, ἀλλ' εὐτυχῶς πλησιάζει νά τελειώσῃ ή σεληνικὴ περίοδος και θά διορθωθῇ ὁ καιρὸς μετὰ τὴν νέαν σελήνην.»

Και ἂν μὲν ἐπρόκειτο μόνον περὶ τῶν ἐν ταῖς πόλεσι κατοικούντων, ὑπομονή· οἱ κύριοι οὗτοι δὲν ἐνδιαφέρονται διὰ τὸν καιρὸν εἰμὴ καθ' ὅσον πρόκειται νά διασκεδάσωσι, νά κάμωσι τὸν περίπατόν των ή τὰς ἐπισκέψεις των· τὰς ἐργασίας των δύνανται νά τὰς κάμωσι οἷοιδήποτε και ἂν ἦναι ὁ καιρὸς. Ἀλλ' ή αὕτη ἐσφαλμένη πεποίθησις ὑπάρχει και παρὰ τοῖς ναυτικοῖς, δι' οὓς τὸ ζήτημα ἔχει πολλὴν σημασίαν. Ὁθεν και ἂν ποτε θελήσῃτε νά δείξητε δυσπι-

στίαν πρὸς τὴν ἐπικρατοῦσαν πρόληψιν, σᾶς ἀπαντήσω· «και ὅμως τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχουσι και οἱ ναυτικοί.»

Ἄν ἀκόμη ἐπιμεινῇτε, σᾶς λέγουσιν ὅτι οὕτω νομίζουσιν και οἱ μετεωρολογοῦντες. Ταῦτα δὲ λέγουσιν και ἄνδρες λόγιοι και πεπαιδευμένοι, οἵτινες ἔχουσι πεποίησιν εἰς τὴν παράδοξον τῆς σελήνης δύναμιν, περὶ ἧς πρόκειται ὁ λόγος, και οἵτινες σημειώνουσι μάλιστα τῆς σελήνης τὰς φάσεις εἰς τὸ περιθώριον τῶν τετραδίων, ἐν οἷς ἀναγράφουσι τὰς μετεωρολογικὰς των παρατηρήσεις, και ὅχι οἱ κοινοὶ μόνον ἄνθρωποι ή οἱ ἐκδόται τῶν ἡμερολογίων, οἵτινες διατείνονται μὲν ὅτι αἱ προρρήσεις των βασίζονται ἐπὶ βαθυτάτων ἐρευνῶν και σπουδῶν τῶν σεληνικῶν φάσεων, πρᾶγματι ὅμως περιορίζονται, λίαν συνετῶς ποιοῦντες, εἰς τὸ νά σημειώσωσιν εἰς τὰ ἡμερολόγια των καλὸν καιρὸν διὰ τὸ θέρος και καλὸν διὰ τὸν χειμῶνα.

Ἀλλὰ δύναται τις νά μοι εἴπῃ· τὸ ζήτημα, ὅπερ θέλετε νά συζητήσετε νῦν, εἶνε ἀπλούστατον και ἔπρεπε πρὸ πολλοῦ καιροῦ νά ἦνε λελυμένον. Ἀρκεῖ μόνον νά γείνη ή παρατήρησις ἂν αἱ μεταβολαὶ τῆς ἀτμοσφαίρας συμπίπτουσι μετὰ τὰς φάσεις τῆς σελήνης. Τὸ ζήτημα λοιπὸν εἶνε ἀπλῶς ζήτημα παρατηρήσεως, πρέπει νά στηρίζεται ἐπὶ γεγονότων. Ἐκεῖνοι τῶρα, οἵτινες ἐνδιαφέρονται νά προγνώρισωσι τὰς μεταβολὰς τῆς ἀτμοσφαίρας, εἶνε σύμφωνοι ὅτι ἔχει ἐπιρροὴν ή σελήνη. Τοῦτο θά εἴπῃ ὅτι παρατηρήσαν τὸ πρᾶγμα· ἄρα τὸ ζήτημα εἶνε λελυμένον και ἔχετε πολλὸν ἄδικον ν' ἀντιστρατεύσῃτε κατὰ τῆς πείρας.

Ἐπειτα, προσθέτουσιν, ὑπάρχουσι και ἄνδρες ἔχοντες πολλὸν μεῖζον συμφέρον νά προγνώρισωσι τὸν καιρὸν ή οἱ ναυτικοὶ ή ἄλλοι· τοιοῦτοι εἶνε οἱ στρατηγοὶ κατὰ τὴν παραμονὴν ἐκτελέσεως στρατηγικοῦ σχεδίου, ὅπερ ὅλως δύναται ν' ἀποτύχῃ ἐξ αἰτίας αἰφνιδίας κακοκαιρίας. Ὁ στρατηγὸς *Bugeaud* π. χ., ὅστις ἦτο λίαν συνετὸς, ἐπίστευεν εἰς τὴν τοιαύτην τῆς σελήνης ἐπίδρασιν. Διηγούνται ὅτι ὅταν ὁ στρατηγὸς οὗτος ἐπολέμει ἐν τῇ Ἀφρικῇ οὐδέποτε ἐπεχείρει τι πρὶν ή συμβουλευθῇ τὴν σελήνην. Εἰς τοῦτο ἐγὼ ἀπαντῶ ὅτι και οἱ Ῥωμαῖοι στρατηγοί—και ή ἱστορία μᾶς ἀναφέρει δόξα τῷ Θεῷ Ῥωμαίους στρατηγούς ἴσης τοῦλάχιστον ἱκανότητος πρὸς τὸν ἐνδοξὸν μακκρίτην *Bugeaud*—οὐδέποτε ἐπεχείρουν τι πρὶν ή συμβουλευθῶσι τὰ σπλάγχνα τῶν θυμάτων ή πρὶν παρατηρήσωσιν ἂν ἔτρωγον μετὰ ὄρεξιν ή ὅχι τὰ ἱερὰ ὀρνίθια. Καὶ ή γνώμη λοιπὸν και αἱ νίκαι αὐταὶ τῶν ἐνδόξων στρατηγῶν οὐδὲν ἀποδεικνύουσιν ὡς πρὸς τὸ προκείμενον ζήτημα. Ὁ κανὼν ἄλλως τε, ὃν ἠκολούθει ὁ στρατάρχης *Bugeaud* εἰς τὰς μετεωρολογικὰς των παρατηρήσεις, εἶνε ὁ ἐξῆς· «Παρατηρήθη ὅτι ἐννεμήκοντα τοῖς ἑκατὸν ὁ και-

ρὸς μένει καθ' ὅλην τὴν σεληνικὴν περίοδον οἷος ἦτο κατὰ τὴν πέμπτην ἡμέραν τῆς περιόδου, ἂν δὲν μετεβλήθῃ κατὰ τὴν ἑκτὴν, ἐβδόμηκοντα δὲ τοῖς ἑκατὸν μένει καθ' ὅλην τὴν περίοδον οἷος ἦτο κατὰ τὴν τετάρτην ἡμέραν, ἂν πάλιν δὲν μετεβλήθῃ κατὰ τὴν ἑκτὴν.» Ὁμολογήσατε ὅτι ὁ κανὼν οὗτος εἶνε κάπως περιπλοκὸς και ὅτι ὡς ἐκ τούτου καταντᾷ τόσον δύσχρηστος, ὥστε ἀμφισβᾶλλω πολὺ ἂν εὐρέθῃσαν ἄνθρωποι νά τὸν ἐπωφεληθῶσι. Ἐπειτα ἴσα ὁ κανὼν οὗτος δὲν λέγει ἐπιδρᾷ ἐπὶ καιροῦ ή ἀλλαγὴ τῶν φάσεων τῆς σελήνης, ἀλλ' ἄλλο τι. Ὅπωςδὴ ποτε, κατὰ τὸν ἓνα ή κατὰ τὸν ἄλλον τρόπον, πάντες ἀνομολογοῦσιν ὅτι κάτι κάμνει ή σελήνη. Ἐνώπιον δὲ τῆς κοινῆς δημοφωνίας πῶς ἐγὼ ὁ τολμῶν ν' ἀντιστῶ εἰς τὰ παραδεγμένα, νά μὴ αἰσθάνθῃ ἐμυτὸν τεταρχυμένον; Καὶ ὅμως ὅχι. Προκειμένου περὶ ἐπιστήμης οὕτε πλειονοψηφία, οὕτε παμφηφία ἰσχύει. Ἐπὶ ὅλων τῶν ζητημάτων, ἅτινα ἐτάραξαν τὴν ἀνθρωπότητα και ὢν ἐκράτησεν ἐπὶ τέλους ή ὀρθὴ και ἀληθὴς λύσις, θά παρατηρήσῃτε ὅτι εἰς εὐρέθῃ πάντοτε ἐν ἀρχῇ ὁ τολμήσας ν' ἀντιτάξῃ τὴν ἀλήθειαν κατὰ τοῦ ψεύδους τῶν πολλῶν. Καὶ οἱ πολλοὶ οὗτοι ἠναγκάσθησαν ὑπὸ τῆς ἀληθείας πεισθέντες νά κλίνωσι τὴν κεφαλὴν πρὸ τοῦ ἐνὸς ἐκείνου, τοῦ ἐκπροσωποῦντος τὸ ὄρθον τοῦ ἀνθρωπίνου λογισμοῦ. Ἀναμνήσθητε τοῦ Κοπερνίκου, τοῦ Γαλιλαίου, τοῦ Κεπλέρου, τοῦ Ἀρθαίου. Ἰδιὸν δὲ εἶνε πεπολιτισμένων κοινωνιῶν νά κάμνωσιν ἐπὶ τέλους νά ὑποχωρῇ ή πηλαία και ἐγγηράσκη πρόληψις τοῦ κοινοῦ εἰς τὴν ἀληθινὴν ἐπιστήμην.

Ἀλλ' ὅμως, τοῦτο εἶνε τὸ κακὸν, πολλάκις δὲν δέχοντα τὴν ἀλήθειαν οἱ σύγχρονοι, ἀλλ' οἱ μεταγενέστεροι. Παρέβαλόν τινες τὴν ἀνθρωπότητα πρὸς ἓνα ἄνδρα πάντοτε ζῶντα και διδασκόμενον και συσσωρεύοντα ἐν τῇ κεφαλῇ του τῆς ἐπιστήμης τὰς κατακτήσεις. Ἡ μεγάλη αὐτὴ και ὠραία εἰκὼν δὲν εἶνε κατὰ πάντα και ἀκριβὴς. Διότι ἐὰν ἔζη τις αἰωνίως δὲν θά εἶχε τὸ πνεῦμά του πάντοτε ἀνοικτόν. Ὁ θάνατος εἶνε ἀναγκαῖος παράγων, οὗ ἄνευ δὲν θά προώδευεν ή ἀνθρωπότης. Διὰ τοῦτο ὅταν θέλῃς νά προσβάλῃς μίαν πρόληψιν μὴ ἀπόβλεπε μᾶλλον εἰς τὴν παρούσαν γενεάν, ἀλλ' εἰς τὴν μέλλουσαν. Ὅτε τὸ πρῶτον ὁ Ἀρθαῖος ἀνεκάλυψε τὴν κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος, τὴν ιδέαν ταύτην τὴν ἀπλουστάτην ὅσον και ἀληθινὴν, ή ὅποια θαυμάζει τις σήμερον πῶς τόσον ἀργά ἀνεκαλύφθη, οὐδεὶς ἱατρὸς ή χειρουργὸς τῶν ὑπὲρ τὰ τρίακοντα ἔτη γεγονότων τὴν ἀπεδέχθη.

Ἀλλὰ θαρρώμεν. Ὁραῖον εἶνε νά καταβάλωμεν μίαν ἐκ τῶν κοινῶν ἐκείνων πρόληψιν, αἵτινες συχνότατα παρακωλύουσι τὴν πρόοδον και νά καταστήσωμεν και εἰς τὴν παρούσαν γενεάν ἀσπαστὴν τὴν νέαν ιδέαν, ἣν προβάλλομεν. Πῶς νά ὑπομείνῃ τις βλέπων κατὰ τὸν νῦν αἰῶ-

να τῆς προόδου, μεγάλην ἐπιστήμην, τὴν μετεωρολογίαν, λέγω, παρακωλυομένην ἐν τῇ προόδῳ τῆς ὑπὸ πρόληψιν ἄνευ σημασίας και ὢν ή μόνη ἀξία συνίσταται εἰς τὸ ὅτι ἀπὸ αἰώνων ἀπεδέχθησαν αὐτὰς οἱ ἄνθρωποι ἀνεξετάστως και οἶονεῖ καλὴ τῇ πίστει;

Ἄλλως τε δὲν εἶμαι ἐγὼ μόνος ὁ ὑπέρμαχος τῆς νέας ιδέας, ὅπως μετ' οὐ πολλὸν θά κρίνητε. Καὶ κατὰ πρῶτον ἂς ἐξετάσωμεν πῶς εἶνε δυνατόν ή σελήνη, ή νεκρὰ αὕτη σφαῖρα, τὸ πτώμα τοῦτο, ὡς ἔλεγεν ὁ Φουριέ (ὅχι ὁ γεωμέτρης, ἀλλ' ὁ ἰδανικολόγος), ὅπερ σύρει κατόπιν τῆς ή γῆ, ὅψ' οὐ δορυφορεῖται, νά κανονίζῃ τὸν καιρὸν διὰ τῶν φάσεων του; Ὅχι ή σελήνη, ὡς λέγουσιν οἱ ἀγαθοὶ ἐκεῖνοι ἄνθρωποι, οἵτινες δὲν κόπτουσιν εἰς τὴν χάσιν τοῦ φεγγαριοῦ τοὺς ὄνυχας των φοβούμενοι μήπως οὗτοι δὲν τοῖς αὐξήσωσι πλέον, ὅχι ή σελήνη, ἀλλ' ὁ ἥλιος κανονίζει πάντα τὰ φυσικὰ πρᾶγματα τοῦ κόσμου τούτου. Ἐξ αὐτοῦ ἐξαρτῶνται ὅχι μόναι αἱ ἐναλλαγαὶ τῶν ὥρων τοῦ ἔτους, ἀλλὰ και πᾶσαι τῆς γῆς αἱ κινήσεις, ἀπὸ τῶν μεγάλων τρικυμιῶν τῆς ἀτμοσφαίρας μέχρι τῶν ἐσχάτων δονήσεων τῶν πτερῶν τοῦ μικροσκοπικοῦ ἐντόμου, μέχρι τοῦ βέβητος τοῦ ταπεινοτάτου ῥυακίου, μέχρι τῆς πτώσεως τῆς ἐλαχίστης τοῦ ὕδατος ῥανίδος. Σθῆσον τὸν ἥλιον και τὸ πᾶν θά ἐπανεέλθῃ εἰς τὴν ἀκίνησιν, ή ζῶή θά ἐκλείψῃ, οὐδὲ κόκκος ἄμμου θά κινήται ἐπὶ τῆς ὑδρογείου σφαίρας. Ὁ Θεὸς θελήσας νά τοποθετήσῃ που τὴν ζῶην ἐν τῷ κόσμῳ, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κρούους τοῦ ἀχανοῦς διαστήματος, ἔπρεπε νά θέσῃ τὰ ὄντα, τὰ ὅποια ἐπλάσεν ή χεὶρ του ή παντοδύναμος, εἰς ἓν εἶδος πυριατηρίου, ἐνθα ή θερμοκρασία νά μὴ ὑπερβαίῃ τὰ στενὰ ὅρια τὰ συμβιβαστὰ πρὸς τὴν ὑπαρξίν των. Πρὸς τοῦτο φαίνεται ὡς νά μὴ εὖρε παρὰ μίαν μόνην λύσιν, τὴν ἐξῆς· νά κάμῃ δηλαδὴ, ὥστε μία σφαῖρα ψυχρὰ, προστατευομένη ὑπὸ ἀερώδους μὲν, ἀλλ' ὀλίγον ἀγωγοῦ περικαλύμματος—τῆς ἀτμοσφαίρας—νά φέρηται ἐν ἱκανῇ ἀποστάσει κύκλῳ μιᾶς παμμεγέθους πηγῆς σταθερᾶς και διρκοῦς θερμότητος. Ἡ πηγὴ αὕτη εἶνε ὁ ἥλιος, οὗ ή ἀκτινοβολήσις, καθ' ἑκάστον τετραγωνικὸν μέτρον τῆς ἀπεράντου ἐπιφανείας του, ἤθελεν ἐπαρκέσει εἰς διαρκὴ διατήρησιν ἀτμομηχανῆς 77,000 ἱππων δυνάμεως.

Νομίζετε, τῶρα, ὅτι ή θερμογόνα ἀκτινοβολήσις τῆς σελήνης ἔχει δύναμιν τινα και ἀξίαν ἐν παραβολῇ πρὸς τὴν τοῦ ἡλίου; Ἐπὶ πολλὸν χρόνον οἱ φυσικοὶ ἠναγκάσθησαν νά παρατηθῶσι τοῦ κόπου τοῦ νά καταστήσωσιν αὐτὴν κατὰδηλον, τόσον εἶνε ἀδύνατος και ἀνεξία σχεδὸν λόγου. Ναὶ μὲν ή σελήνη ἐκπέμπει πρὸς ἡμᾶς κατ' ἀντανάκλασιν ὀλίγην θερμότητα, ἀλλ' ἵνα τοῦτο ἀποδείχθῃ ἐχρειάσθη νά ἐφευρεθῇ ή θερμοηλεκτρικὴ καλούμενη στήλη, μηχανήμα θαυμάσιον, τόσον ἐξύρροπον, ὥστε ἴσα ἴσα μαρτυ-

ρεῖ τοῦτο τὴν ἀδυναμίαν τῆς σεληνικῆς θερμότητος, διότι ἡ ἀνθρωπίνη χεὶρ τεθεῖσα πρὸ τῆς περὶ τῆς δ' λόγος στήλης παρὰ γαίης πλειότεραν θερμότητα ἢ ἀπασαί τῆς πανσελήνου αἱ ἀκτίνες συγκεντρώνονται διὰ καυστικῶν κατόπτρου.

Ὅθεν ἡ σελήνη εἶνε ἀνίκανος νὰ προσθέσῃ τι διὰ τῆς ἰδίας αὐτῆς θερμότητος εἰς τὴν ἰσχυρὰν ἐνέργειαν τῆς θερμότητος τῆς ἡλιακῆς. Εἶνε ὡς νὰ ἤθελέ τις νὰ ὑψώσῃ τοῦ ὠκεανοῦ τὴν ἐπιφανείαν χύλων ἐντὸς αὐτοῦ σταγόνα ὕδατος.

Δὲν ἀγνοεῖτε τὴν *θερμοδυναμικὴν*, τὴν νέαν ἐκείνην ἐπιστήμην, ἥτις ἐγεννήθη συγχρόνως ἐν τῇ κεραιᾷ ἐνὸς Γερμανοῦ ἱατροῦ καὶ ἐνὸς Ἀγγλομηχανικοῦ. Ἡ ἐπιστήμη αὕτη δεικνύει ὅτι ἀπὸ τοῦ ἐνὸς ἄκρου τοῦ κόσμου μέχρι τοῦ ἄλλου, ἡ δύναμις ἀκαταπαύστως μεταβάλλεται εἰς θερμότητα καὶ ἡ θερμότης εἰς δύναμιν, τὸ ἰσοδύναμον δηλαδὴ εἰς τὸ ἰσοδύναμον. Τὸ πῶς καὶ τὸ διὰ τί εἶνε ἄγνωστον καὶ ποικίλαι διὰ τοῦτο ἐγένοντο εἰκασίαι, τὸ πρῶγμα ὅμως εἶνε βεβαίωτον καὶ πασίγνωστον. Ἡ ἐπιστήμη αὕτη βοηθεῖ ἡμᾶς εἰς τὸ νὰ κατανοήσωμεν ὅτι ἡ ἡλιακὴ θερμότης εἶνε ἐν τῷ ἡμετέρῳ πλανήτῃ πάσης ζωῆς καὶ πάσης κινήσεως ἡ πηγὴ. Τὰ ρεύματα τοῦ ὕδατος, τὰ ὁποῖα θέτουσιν εἰς κίνησιν τὰ ἐργοστάσιά μας, ὁφείλονται εἰς τὴν καθημερινὴν ἡλιακὴν θερμότητα. Αὐτὰ τὰ μεταλλεῖα τῶν ἀνθρώπων, ὁποῖον ἐξάγομεν τὸ στοιχεῖον, ὅπερ κινεῖ τὰς παντοειδεῖς ἀτμομηχανάς μας, εἶνε ἀπλᾶ ἀποθήκη παλαιᾶς ἡλιακῆς θερμότητος, ἣν ἰσχυρὰ βλάστησις ἔχει μεταμορφώσει καὶ ἣν ἐνέκρυψαν ἐν τῇ γῇ πανάρχαιαι γεωλογικαὶ ἀνατροπαί. Οὐδὲ σπινθήρα ἐπαισθητὸν σεληνικῆς θερμότητος περιέχουσι.

Ἄλλ' ἀφ' οὗ ἡ σελήνη οὐδόλως ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῶν ἀτμοσφαιρικῶν φαινομένων διὰ τῆς ἐκτυτῆς θερμότητος, θὰ ἐπιδρᾷ θεβαίως διὰ τῆς ἐλκτικῆς δυνάμεως, ἣν ἔχει. Τῷ ὄντι, ἡ σελήνη θέτει εἰς κίνησιν τὰ ὕδατα τοῦ ὠκεανοῦ, τοῦτο εἶνε βεβαίωτον ἐπιδρᾷ θεβαίως ἐπὶ τῶν παλινδροιῶν. Αἱ παλινδροίαι ἐλαττοῦνται καὶ ὕψος, ὅταν ἀπομακρύνηται ἀφ' ἡμῶν ἡ σελήνη· αὐξάνουσιν, ὅταν πλησιάζῃ. Καὶ ἐπειδὴ τῆς σελήνης ἡ ἐπενέργεια ἄλλοτε μὲν προστίθεται εἰς τὴν τοῦ ἡλίου, ἄλλοτε δὲ ἀντιμάχεται κατὰ τῆς τοῦ ἡλίου, ἀναλόγως τῆς σχετικῆς θέσεως, εἰς ἣν εὐρίσκονται τὰ δύο ἄστρα, αἱ παλινδροίαι ποικίλλουσι καὶ κατὰ τὰς φάσεις τῆς σελήνης καὶ εἰνέ πως μείζονες κατὰ τὴν πανσέληνον ἢ κατὰ τὴν νέαν σελήνην παρὰ κατὰ τὸ πρῶτον ἢ κατὰ τὸ τελευταῖον τέταρτον. Λέγουσι λοιπὸν οἱ ναυτικοί: Ἀφ' οὗ ἐπιδρᾷ ἐπὶ τοῦ ὠκεανοῦ ἡ σελήνη, διὰ τί νὰ μὴ ἐπιδρᾷ καὶ ἐπὶ τῆς ἀτμοσφαίρας;

Ὁ συλλογισμὸς οὗτος μὲ ὠδήγησεν εἰς τὸ νὰ εὕρω τι, ὅπερ ἀπὸ πολλοῦ ἐζήτησιν. Πῶς συνέβη, ὥστε οἱ ἄρχαιοι νὰ μὴ ἀποδίδωσιν εἰς τὴν σελήνην τὴν ἰδιότητα τοῦ νὰ μεταβάλλῃ τὸν και-

ρὸν; Ἀκριβῶς διότι ἡ νῦν κρατοῦσα πρόληψις, ὅλως νέε οὖσα καὶ πάντῃ ἄγνωστος εἰς τοὺς παλαιούς, προήλθεν ἐκ τῆς ψευδοῦς ταύτης ἀναλογίας μεταξὺ ἀτμοσφαίρας καὶ ὠκεανοῦ, οὗ τινος οἱ παλαιοὶ, περιορισμένοι ὄντες ἐν τῇ στενῇ λεκάνῃ τῆς Μεσογείου, δὲν ἐγνώριζον εἰμὴ ἀμυδρῶς τὰς παλινδροίας. Οἱ νεώτεροι θαλασσοπόροι ἀνεγνώρισαν περὶ τὸν ἸΕ' αἰῶνα τὴν καθολικότητα τοῦ φαινομένου τούτου· ὅθεν ἔκτοτε χρονολογεῖται καὶ ἡ πρόληψις, ἥς ἀνέλαβον τὴν καταπολέμησιν. Καὶ ὅμως οἱ ἄνδρες οὗτοι κατέστησαν εἰς ἡμᾶς γνωστὰ ἅπαντα τῆς ὕδρογείου σφαίρας τὰ θαυμασία, ὧν καὶ ἡ μνεία μόνη μάχεται ὑπὲρ τοῦ θέματός μου. Π. χ. εἰς τὴν Αἴμαν τῆς Περουζίας οὐδέποτε ἐγείρονται τρικυμῖαι, οὐδέποτε εἰς τὴν Ἀγ. Ἐλένην, εἰς τὸ ἀντίπεραν τῆς Ἀμερικανικῆς ἡπείρου καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ ἡκούσθη βροντὴ κεραυνοῦ, ἐν ᾧ καὶ ἑκάστην σχεδὸν ἡμέραν βροντᾷ εἰς τὰς Μολούκας νήσους καὶ εἰς τὰς τῆς Σόνης. Καὶ ὅμως ἡ αὐτὴ σελήνη φωτίζει νῆν νύκτα πάντα τῆς γῆς τὰ μέρη. Οὐδέποτε βρέχει εἰς τὴν Ἀνω Αἴγυπτον καὶ ὅμως ἔχει καὶ ἐκεῖ ὡς καὶ παρ' ἡμῶν ὅλας τῆς τῆς φάσεις ἡ σελήνη. Ἄλλ' ὁ ὠκεανὸς ὅμως παντοῦ ὑψοῦται καὶ καταβάλλει. Ἄρα δύο διαφορετικὰ φαινόμενα εἶνε ταῦτα· τὸ τῆς παλινδροίας καὶ τὸ τῆς μεταβολῆς τοῦ καιροῦ, οὐδεμία δὲ ὑπάρχει μεταξὺ τῶν σχέσεως.

Ἄλλ' ἀφ' οὗ τέλος πάντων παρσιδάγουσι τινες τὴν ἑλξιν εἰς τὸ ζήτημα, καθίσταται πλέον τοῦτο πρόβλημα ἐκ τῶν διὰ τῆς μηχανῆς καὶ τοῦ ὑπολογισμοῦ λυομένων. Ὁ μέγας ἐπιστήμων Λαπλάκιος, ὁ πρῶτος, ὅστις καὶ ὁλοκληρίαν ὑπέταξεν εἰς τὴν ἀνάλυσιν τὸ φαινόμενον τῆς παλινδροίας, ὑπολόγισας τὴν ἐλκτικὴν ἐπίδρασιν τῆς σελήνης ὅχι ἐπὶ τοῦ ὑγροῦ, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ἀερίου ὠκεανοῦ, ἔφθασεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ ὕψος τοῦ βαρομέτρου θὰ ποικίλλῃ περιοδικῶς κατὰ τὴν καὶ ἡμῶν ἑκατοστὸν ὑποχιλιόμετρον ἐκ τῆς ἀτμοσφαιρικῆς παλινδροίας. Σήμερον, ὅτε ἀκριβέστερον γινώσκονται τὰ κατὰ τὰς τρικυμῖας, ἐρωτῶ ἂν ἦνε δυνατόν ν' ἀποδώσῃ τις εἰς τὴν μηδαμινὴν ταύτην ἐπενέργειαν τὰς θλίψεις πολλῶν ὑφεκατομέτρων ὑδραργύρου, ἃς ἀποτόμως συνεπιφέρουσιν αἱ τοῦ καιροῦ μεταβολαί. Μὴ ἀρκούμενος εἰς τὸ ἀνωτέρω ἀποτέλεσμα, ὁ Λαπλάκιος παρεκάλεσε τὸν φίλον καὶ συνεργάτην αὐτοῦ Bouvard, τὸν προκατόχον τοῦ Ἀραγὼ διευθυντὴν τοῦ Ἀστεροσκοπεῖου τῶν Παρισίων, νὰ ἴδῃ ἂν εἰς τὰς τότε ὑπαρχούσας μετεωρολογικὰς παρατηρήσεις ἦτο δυνατόν ν' ἀνέυρῃ τις ἔχνη τῶν ἀνεπαισθήτων τούτων μεταβολῶν. Ὁ Bouvard ἔκαμε τὰς δεούσας ἐρεῖνας, ἀλλ' εἰς μάτην. Ἡθέλῃσε τοῦλάχιστον νὰ παρατηρήσῃ ἂν, ὡς λέγουσιν, ἐπιδρᾷ ἡ σελήνη ἐπὶ τῆς βροχῆς. Ἐπὶ ἐνὸς ὅλου αἰῶνος μετεωρολογικῶν πα-

ρατηρήσεων ὑπελόγησεν ἴσον ἀριθμὸν βροχῶν δι' ἑκάστην τῶν τεσσάρων τῆς σελήνης φάσεων. Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐρευνῶν ὑπῆρξεν ἀπλοῦστατον ὅσον καὶ ἀποφασιστικόν. Θὰ ἐτύγγανε δὲ τις τοῦ αὐτοῦ ἀποτελέσματος διὰ τοῦ λεγομένου νόμου τῶν μεγάλων ἀριθμῶν ἐν τῷ ὑπολογισμῷ τῶν πιθανοτήτων, ἂν τῷ ἐπῆρχετο ἡ ἰδέα ν' ἀνεύρῃ πόσοι βόες σφάζονται καὶ πόσοι ἄνθρωποι διέρχονται διὰ τῆς δεῖνα γεφύρας καὶ ἑκάστην τῆς σελήνης φάσιν.

Ἡμῖς σθητήθησαν, δὲν τὸ κρύπτομεν, οἱ συλλογισμοὶ καὶ τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα. Δὲν πρόκειται, λέγουσιν οἱ ἀντιφρονούντες, περὶ τοῦ ποσοῦ τῶν βροχερῶν ἡμερῶν, ἀλλὰ περὶ τῆς μεταβολῆς τοῦ καιροῦ. Ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς ἐπενεργείας οὐδὲν τολμῶσι ν' ἀκριβώσωσι, παρατηροῦσι μόνον ὅτι ἂν ἡ θερμότης τῆς σελήνης δὲν φθάνει μέχρις ἡμῶν, τοῦτο δυνατόν εἶνε νὰ προσέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι ἡ θερμότης τῆς σελήνης πιθανὸν εἶνε ἐκ φύσεως τοιαύτη, ὥστε ν' ἀπορροφᾷται ὑπὸ τῶν ὑψηλοτέρων ἀτμοσφαιρικῶν στρωμάτων, ἔνθα αὕτη ἀνακρυσθῶς καταναλίσκεται εἰς τὸ νὰ διαλύῃ τὰ νέφη.

Διὰ τοῦτο καὶ λέγεται κοινῶς ὅτι ἡ σελήνη τρώγει τὰ νέφη.

Εὐτυχῶς, ἡ ἀνακάλυψις τῶν φυσικῶν νόμων, οἵτινες διέπουσι τὰ κατὰ τὰς τρικυμῖας, μᾶς παρέχει ἐπιχειρήματα ὀριστικόν, ὅπερ καὶ διεφύλαξα ἵνα τελευταῖον τὸ ἀντιτάξω κατὰ τῶν ἐναντίων πρὸς ἐμὲ φρονούντων. Τὸ ἐπιχειρήμα τοῦτο ὁφείλεται εἰς ἱκανώτατον ναυτικόν, εἶνε δὲ ἀκαταμάχητον.

«Γνωστὸν εἶνε, λέγει ὁ πλοίαρχος Bidet, ὅτι ὁ τυφὼν (cyclone) περιοδεύει ἐπὶ δέκα, δεκαπέντε ἢ καὶ εἴκοσιν ἡμέρας ἵνα ἀποτελέσῃ τὸν ὅλον δρόμον του καὶ ὅτι ὁ αὐτὸς τυφὼν κατ' ἀκολουθίαν δύναται νὰ προσβάλλῃ ἐν πλοῖον κατὰ τὴν νέαν σελήνην, ἐν ἄλλο ὅτε ἡ σελήνη εὐρίσκεται εἰς τὸ πρῶτόν της τέταρτον καὶ ἐν τρίτον, ὅτε ἡ σελήνη κατὰ τὴν πανσέληνον. Ἐκαστὸς ἐκ τῶν τριῶν πλοίαρχων θὰ εἶχε λοιπὸν διέκαιον ἀποδίδων τὸ ἐνσηκῆσαν εἰς τὸ πλοῖόν του δυστύχημα εἰς ἑκάστην τῶν ῥηθεισῶν τριῶν φάσεων τῆς σελήνης, καὶ ὅμως ἐν καὶ τὸ αὐτὸ φαινόμενον ἐν τῇ κανονικῇ του πορείᾳ προσέβαλε τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο τὰ τρία ταῦτα πλοῖα.»

Εἶνε δὲ βέβαιον τὰ νῦν ὅτι πᾶσαι αἱ ἀνεμοζάλαι, πᾶσαι αἱ τρικυμῖαι, εἰς οἷονδήποτε μέρος τῆς γῆς καὶ ἂν συμβαίνωσι, προσέρχονται ἐκ τῶν κυκλικῶν τούτων κινήσεων, αἵτινες ἀδιακώπως περιοδεύουσιν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ἐπιφέρουσι τῇδε κακίαν καὶ καίριας μεταβολῆς, ἀτόπως ἀποδιδόμενας εἰς τοῦ ἡμετέρου πλανήτου τὸν δορυφόρον. Εἶνε λοιπὸν πλήρης ἡ ἀπόδειξις, διότι εἰς κἀνένα δὲν ἤθελεν ἐπέλθαι ἡ ἰδέα ν' ἀποδώσῃ εἰς τὴν σελήνην τοὺς τυφῶνας. Τὰ φερόμενα ταῦτα φαινόμενα ἔχουσιν ἄλλην ἀρχήν·

παρὰ σκευάζονται ὑπὸ τῆς ἡλιακῆς θερμότητος εἰς τὰ ὑψηλότερα τῆς ἀτμοσφαίρας στρώματα. Αὕτη, ἀνυψουμένη περιοδικῶς ὑπὸ τῆς θερμότητος ταύτης ὑπεράνω τῆς φυσικῆς αὐτῆς ἐπιφανείας, διακλύνεται καὶ διεσθύνεται πρὸς τοὺς πόλους, δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τοῦ ἰσημερινοῦ, εἰς ρεύματα ὑπερμεγέθη ὑπεράνω ἡμῶν. Ἄν καὶ ταῦτα εἶνε ἀόρατα, τὰ παρακολουθοῦμεν οὐδὲν ἥττον διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ, βοηθούμενοι ὑπὸ τῶν ἰδιαιτέρων ἐκείνων νεφῶν, ἅτινα τὰ ρεύματα ταῦτα συμπαρασύρουσι. Τὰ νέφη δὲ ταῦτα εἶνε τὰ ὑψηλότερα, ἀποτελούμενα ὅχι ὑπὸ βανίδων ρευστοῦ ὕδατος, ἀλλ' ὑπὸ λεπτῶν βελονῶν πάγου, αἵτινες πολὺ συχνὰ δίδουσι γραφικωτάτην ὄψιν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ παράγουσι περὶ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην τόσον περίεργα φωτεινὰ φαινόμενα. Ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐναερίων τούτων ποταμῶν σχηματίζονται συχνάκις μεγάλαι κυκλικαὶ κινήσεις παρεμφερεῖς πρὸς τὰς δίνας τοῦ ῥέοντος ὕδατος. Αἱ σπείραι τῶν ἐναερίων τούτων τυφῶνων καταβαίνουσιν ἀπαύστως ἕως οὗ νὰ ἐμποδίσῃ αὐτὰς ἀπὸ τῆς περσιτέρῃ προόδου ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς, συμπαρασύρουσαι ἐν ἑαυταῖς τὸν ἡλεκτρισμὸν τῶν ἀνωτέρων στρωμάτων, ἀναμειγνύουσαι τὰ παγερὰ νέφη τὰ ὑπὲρ τὴν ἀτμοσφαιρὰν πρὸς τὰ νέφη τῆς ἀτμοσφαίρας τὰ ὑδάτινα καὶ παράγουσαι πανταχοῦ ἐν τῇ καὶ τοῦ σιδηροδρόμου ταχυτέρᾳ πορείᾳ τῶν ὑστὸν, ἀνέμους καὶ κεραυνούς, παρέχουσαι δ' ἐνίοτε καὶ τὸ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἀνεξήγητον θέαμα τῆς ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀστραπῶν αἰφνιδίως συμπήξεως μεγάλων ὕδατος ὄγκων καὶ τῆς ἐν σχήματι χαλαρῆς καταπτώσεως αὐτῶν ἐπὶ τῆς γῆς.

Πολλὴν θὰ περιποιήσῃ τιμὴν εἰς τὸν ἡμέτερον αἰῶνα ἡ ἀνακάλυψις τῶν φυσικῶν νόμων, οἵτινες διέπουσι τὰς τρικυμῖας, διότι ἔχουσι καὶ αὐταὶ ὅπως πάντα τὰ φυσικὰ φαινόμενα, νόμους ἀπαραβάτους. Αἱ τρικυμῖαι δὲν εἶνε τινες νόσοι τῆς ἀτμοσφαίρας, ἀλλ' ἀπεναντίας φαινόμενα τόσον σχεδὸν κανονικὰ ὅσον καὶ τὰ οὐράνια. Ἡ ἐπιστήμη ἀποδεικνύει ὅτι ὁ αὐτὸς περίπου νόμος ὁ κανονίζων τῶν ἄστρον τὰς κινήσεις, διέπει καὶ τὰς λαίλαπας καὶ τοὺς τυφῶνας, ὡς καὶ τὸ ἐσχάτον ῥεύμα. Τοὺς φοβεροὺς τυφῶνας (cyclones), ὧν ἀνωτέρω ἐμνήσθημεν, τοὺς ἀνευρίσκει ἡ ἐπιστήμη μὲ τοὺς αὐτοὺς μηχανικοὺς χαρακτῆρας καὶ ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ τοῦ ἡλίου. Καὶ εἶνε πλέον ἀνάγκη, μετὰ τὴν τοιαύτην ἐκθεσιν τῶν ὅσων ἡ νεώτερά μετεωρολογία κατάρθωσε, νὰ προσθέσωμεν ὅτι κατ' οὐδὲν ἐπιδρᾷ ἡ σελήνη ἐπὶ τῶν καιρικῶν μεταβολῶν; Ἄς τὴν ἀφήσωμεν νὰ φέγγῃ καὶ νὰ φωτίζῃ τὴν γῆν· τόσον μόνον ἔχει φῶς.

Καὶ δὲν ἠθέλησα μόνον νὰ πολεμήσω μίαν πρόληψιν ἀποδεικνύων διὰ τῆς ἐπιστήμης τὸ ἀνυπόστατον αὐτῆς. Ἡθέλῃσα κυρίως νὰ προσελκύσω τὴν ὑμετέραν προσοχὴν, προστοιμᾶζων αὐτὴν καὶ ἴσως ἴσως ἐξεγείρων αὐτὴν διὰ τοῦ μι-

κροῦ τούτου κατὰ γελοίας προλήψεως ἀγῶνος, ἐπὶ τῶν μνημονευθέντων φυσικῶν νόμων, οὓς ἀνεκάλυψεν ἡ μετεωρολογία καὶ οὓς ἀμυδρῶς μόνον ὑπέδειξε ἐνταῦθα. Οἱ νόμοι οὗτοι ἀποτελοῦσι μίαν τῶν γενναιοτάτων τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ἀνακαλύψεων. Ἡ ἀρίστη ἐπιστημονικὴ προταγάνδα δὲν συνίσταται πάντοτε εἰς τὸ γράφειν βιβλία μικρὰ ἢ μεγάλα, ἀλλὰ μάλλον εἰς τὸ διὰ τοῦ λόγου ἀποτείνεσθαι πρὸς ἐκλεκτὸν ἀκροατήριον, οἷον εἶνε τὸ παρὸν καὶ εἰς τὸ ἀνακοινῶν αὐτῷ τὴν ἀληθῶς εὐγενῆ συγκίνησιν, ἣν ἡ γνώσις τῶν μεγάλων φυσικῶν νόμων ἐμπνέει τῷ ἐπιστήμονι. Ὁ Πλίνιος εἶπεν· «Ἄν τις ἠδύνατο νὰ ὑψώσῃ ἐαυτὸν ὑπεράνω τῆς γῆνης σφαίρας καὶ ἐπὶ μίαν στιγμὴν νὰ θαυμάσῃ τὸ ὑπέρτατον κάλλος καὶ τὴν θείαν τοῦ κόσμου σύνταξιν, βεβαίως θὰ ἐξίστατο· ἀλλὰ τότε μόνον ἡ εὐδαιμονία του θὰ ᾔτο πλήρης, ἂν, ἐπανερχόμενος ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης, ἤθελε δυνηθῇ νὰ ἐξαγγείλῃ εἰς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους τὰ θαυμάσια, ἃ εἶδεν.» Σ'*

*Ἡ ἐπομένη ἐπιστολὴ ἀπεστάλη ἡμῖν πρὸς δημοσίευσιν ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Ν. Π., πρὸς ὃν ἐκφράζομεν δημοσίᾳ τὰς εὐχαριστίας μας. Σ. τ. Δ.

ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΚΟΧΡΑΝ

Πρὸς τοὺς Πληρεξουσίου τῆς Ἑλλάδος τοὺς ἐν Ἑρμιόλῃ συνηγμένους.

Ἐλαβον τὴν τιμὴν καὶ ἐδεξάμην διὰ τῆς Σ. ἐπιτροπῆς σας τὴν ὁποίαν μ' ἐστείλατε γραφὴν. Ἐλαβον δὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν διὰ τὰ ὑπὲρ ἐμοῦ φρονήματά σας. Ἡ εὐχαρίστησίς μου εἶναι τόσον πλειότερα, ὅσον ἐγνώρισα ἐκ τούτου αὐτοπροσώπως τὸν ἐξ. Κολοκοτρώνην, τὸν Κ. Κανάρην, τὸν Μπότση, τὸν Βούλγαρη, τὸν Τζαβέλαν καὶ τὸν Κ. Μεταξῆν, πρὸς δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἀξιωματικούς, οἱ ὅποιοι τοὺς συνώδευον.

Ἀλλὰ πρέπει νὰ δηλώσω παρρησίᾳ ὅτι καὶ ἐλυπήθην ἐνταῦθα, ἀφοῦ ἐγνώρισα ὅτι οἱ ἀξιωματικοὶ τῆς Ἑλλάδος, οἱ πλέον ἀνδρεῖοι, καὶ οἱ πλέον περιβόητοι, καταγίνονται εἰς πολιτικὰς συνελεύσεις, καὶ χάνουν τὸν καιρὸν τους, φιλονεικούντες περὶ τοῦ τόπου, τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ ἐκλέξουν διὰ νὰ συνέλθουν, ὅτε ὁ ἐχθρὸς διατρέχει χωρὶς ἀντίστασιν ὅλην τὴν πατρίδα των, ὅτε κατεξουσιάζει τὰ τρία τέταρτα τῶν Ἑλληνικῶν φρουρίων, καὶ ὅτε πολιορκεῖ τὴν μητρόπολιν τῆς Ἑλληνικῆς πολιτείας.

Αἱ Ἀθῆναι κινδυνεύουν νὰ πέσουν ἡμέραν παρ' ἡμέραν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν ἐχθρῶν· ὁ ἀνδρεῖος Φαβιέρρος μὲ μίαν φούκταν ἡρώων, ἐνθουσιασμένων εἰς ἄκρον, διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν, ἐπέτασαν εἰς βοήθειαν τῶν γενναίων ὑπερασπιστῶν τῆς πόλεως ταύτης· ἐνῶ οἱ ἀξιωματικοὶ τῶν Ἑλλήνων ἐκαταγίνοντο καὶ καταγίνονται ἀκόμη εἰς ματαιὰς φιλονεικίας καὶ εἰς πολιτικὰς ὑποθέσεις.

Ἐάν ἡ σκιά τοῦ Δημοσθένους ἐνεψύχωνε πάλιν τὰ κόκκαλα τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρός, τὰ ὅποια εἶναι ἀποθεμένα ἐδῶ, καὶ, ἀλλάσσουσα τὸ ὄνομα τῶν ὑποκειμένων καὶ τῶν τόπων, ἐξεφώνει τὸν Ἀ' κατὰ Φιλίππου λόγον, ἠθέλατε μάθει ἀπὸ τὸ στόμα ἐνὸς πατριώτου, γνωρίζοντος καλῶς τὴν θεωρίαν καὶ τὸν ἀνθρώπον, τί πρέπει νὰ κάμῃτε.

Σὺς παρακαλῶ ν' ἀναγνώσῃτε τὸν λόγον τοῦτον ἐντὸς πλήρους συνελεύσεως, καὶ μερικώτερον εἰς ἐπήκοον τῶν πολιτῶν, ὅσοι εἰσὶν ἐπιφορτισμένοι νὰ διθύνουν τὰς τύχας τῆς Ἑλλάδος, διὰ νὰ ἀκολουθήσῃτε τὰς συμβουλὰς του καθ' ὅλα· διότι, ὅταν τὰ λεγόμενα τοῦ Δημοσθένους προσαρμόζονται ἄριστα εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις, ἤθελον εἶναι ἀσυγχώρητον εἰς ἐμὲ τὸ νὰ σὺς εἴπω ἄλλο τι παρὰ τοὺς ἰδίους αὐτοῦ λόγους.

«Ἄν τοῖνον, ὃ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ ὑμεῖς ἐπὶ τῆς τοιαύτης ἐθελήσῃτε γενέσθαι γνώμης ἢ ὅτι, ἐπειδὴ περ οὐ πρότερον, καὶ ἐκαστος ὑμῶν, οὐ δεῖ καὶ δύναιτο· ἂν παρασχεῖν αὐτὸν ἡ χρησὶμον τῇ πόλει, πᾶσαν ἀφείδῃ τὴν εἰρωνεῖαν ἔτοιμος πρᾶττειν ὑπάρξῃ, ὁ μὲν χρήματ' ἔχων εἰσφέρειν, ὁ δ' ἐν ἡλικίᾳ στρατεύεσθαι, — «συνελόντι δ' ἀπλῶς ἢν ὑμῶν αὐτῶν ἐθελήσῃτε γενέσθαι καὶ παύσῃσθε αὐτὸς μὲν οὐδὲν ἐκαστος ποιήσῃ ἐλπίζων, τὸν δὲ πλησίον πάνθ' ὑπὲρ αὐτοῦ πράξῃ, καὶ τὰ ὑμέτερά αὐτῶν κομίσῃσθε, ἂν θεὸς ἐθέλῃ, καὶ τὰ κατεροσθιμμένα πάλιν ἀναλήψῃσθε, κακῆνιν τιμωρήσῃσθε.»

Κύριοι, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ εἶμαι θαυσεβάζων.

Πιστὸς δοῦλός σας
ΚΟΧΡΑΝ.

Ο Κ^{ος} ΑΡΓΥΡΟΣ ΚΑΙ Η Κ^η ΤΥΧΗ

ἱσπανικὸν διήγημα.

Μάθε λοιπὸν, φίλτατέ μου ἀναγνώστα, ὅτι ὁ κύριος Ἀργυρὸς καὶ ἡ κυρία Τύχη τόσον ἡγάπωντο, ὥστε ἦτο ἀδύνατον ν' ἀποχωρισθῶσι· ποτὲ δὲν ἐβλεπε τὸν ἕνα χωρὶς νὰ ἰδῇ καὶ τὸν ἄλλον· διὸ ἀπεφάσισαν νὰ ὑπανδρευθῶσιν. Ὁ κύριος Ἀργυρὸς ἦτο κοντὸς καὶ χονδρός. Εἶχε κεφαλὴν ἀπὸ χρυσῶν τῆς Περουβίας, κοιλίαν ἀπὸ ἄργυρου τῆς Μεξικῆς καὶ παχέας κνήμας ἀπὸ χαλκὸν τῆς Σεγοβίας· ἐφόρει δὲ καὶ ὑποδήματα ἀπὸ γραμμᾶτια τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζίης. Ἡ δὲ κυρία Τύχη ἦτο γυνὴ ἰδιότροπος, αὐθάδης καὶ ἀμύελος, ἦτο δὲ καὶ τυφλὴ ὡς τυφλοπόντικον. Μόλις ἐπέρκασαν αἱ δύο πρῶται ἐβδομάδες τοῦ γάμου, καὶ ἤρχισαν οἱ νεόνυμφοι νὰ μὴν ᾔνε σύμφωνοι. Ἡ μὲν γυνὴ ἤθελε νὰ προστάξῃ, ὁ δὲ σύζυγος, ὑπερήφανος καὶ ἀλαζών, ἤρνετο νὰ ὑπακούῃ. Ὁ μακαρίτης πατήρ μου (θεὸς ἀναπαύσῃ τὴν ψυχὴν του) συνέθιζε νὰ

1. Δημ. κατὰ Φιλίππου, Α, 5-7.

λέγειν, ὅτι καὶ ὁ Ὀκεανὸς ἂν ὑπανδρεύετο θὰ εὐρίσκε τὸν αὐθέντην του· ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ὁ κ. Ἀργυρὸς ἦτο καὶ τοῦ Ὀκεανοῦ πλέον ἀδάμαστος, διότι δὲν ἐνέδιδεν εἰς τὸ παραμικρόν.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ οἱ δύο σύζυγοι ἤθελον νὰ ἄρχωσι, καὶ κανεὶς αὐτῶν δὲν ἤθελε νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὸν ζυγόν, ἀπεφάσισαν μίαν ἡμέραν νὰ δοκιμάσωσι τὰς δυνάμεις των.

— Ἰδὲ, εἶπεν ἡ γυνὴ πρὸς τὸν ἄνδρα, ἰδὲ ἐκείνον τὸν ταλαίπωρον ὅστις κάθηται εἰς τὴν ῥίζαν τῆς ἐλαίας, πόσον δυστυχὴς φαίνεται· ἃς δοκιμάσωμεν ποῖος τῶν δύο μας θὰ τὸν κάμῃ εὐτυχῇ.

Ὁ κύριος Ἀργυρὸς ἐδέχθη τὴν πρότασιν τῆς γυναικὸς του, καὶ εὐθὺς ἐκινήθησαν, αὐτὸς μὲν κυλιόμενος, ἐκείνη δὲ περπατῶσα.

Ὁ ἄνθρωπος ἐκείνος ὅστις ποτὲ του δὲν ὑπῆρξεν εὐτυχὴς, καὶ ποτὲ δὲν εἶχε γνωρίσει οὔτε τὸν Ἀργυρὸν οὔτε τὴν Τύχην, ἤνοιξε καλὰ τοὺς ὀφθαλμούς· ὅτε εἶδεν ἑμπεροσθέν του τόσον ἐπίσημα πρόσωπα.

— Καλ' ἡμέρα σου! εἶπεν ὁ κύριος Ἀργυρὸς.

— Εἶμαι δοῦλός σας, ἀπεκρίθη ὁ πτωχός.

— Δὲν μὲ γνωρίζεις;

— Ὁχι, Ἐκλαμ. πρότατε, ἀλλ' εἶμαι πρόθυμος εἰς τὰς διαταγάς σας.

— Δὲν εἶδες ποτὲ σου τὸ πρόσωπόν μου;

— Ποτὲ μου!

— Πῶς γίνεται; Δὲν ἔχεις τίποτε;

— Καλέ μου κύριε, ἔχω ἕξ παιδιὰ θεόγυμνα, μὲ πολὺ καλὰ στομάχια· ἐγὼ δὲ δὲν ἔχω εἰμὴ τὸ ψωμὶ τὸ ὁποῖον κερδίζω ὅταν ἐργάζωμαι.

— Καὶ διατί δὲν ἐργάζεσαι πάντοτε;

— Διότι δὲν εὐρίσκω ἐργασίαν· ἡ Τύχη ποτὲ δὲν μὲ καλοβλέπει· ὅλα συμμαχοῦν ἐναντίον μου· ἀφ' οὗτο ὑπανδρεύθην δὲν ἐγνώρισα παρὰ τὴν πτωχείαν.

— Λοιπὸν θὰ σὲ βοηθήσω, εἶπεν ὁ κύριος Ἀργυρὸς· καὶ λαβὼν τάληρον, τὸ ἔδωκεν εἰς τὸν πτωχόν, ὅστις ἐνόμισεν ὅτι ὀνειρεύεται. Ἐτρέξεν ἀμέσως εἰς τὴν ἀγορὰν διὰ ν' ἀγοράσῃ ψωμῖον· ἀλλ' ὅτε ἔχωσε τὴν χεῖρα εἰς τὸ θυλάκιόν του διὰ νὰ λάβῃ τὸ τάληρον, ἤρπε τρύπαν διὰ τῆς ὁποίας εἶχε πέσει τὸ νόμισμα. Ὁ δυστυχὴς ἔγινεν ἐκτὸς ἐαυτοῦ· ἐσκάλισεν εἰς τὸν δρόμον, ἀλλὰ δὲν ἤρπε τίποτε. Ὁ ποιμὴν δὲν δύναται νὰ προφυλάξῃ τὸ ἀρνίον τὸ ὁποῖον εἶνε προωρισμένον νὰ πέσῃ εἰς τοὺς ὁδόντας τοῦ λύκου.

Καὶ δὲν φθάνει ὅτι ἔχασε τὸ τάληρον, ἀλλ' ἔχασε καὶ τὸν καιρὸν καὶ τὴν ὑπομονὴν του, καὶ ἤρχισε νὰ καταρᾷται τὴν κακὴν του τύχην.

Ἐν τούτῳ ἡ Τύχη ἐξεκαρδίζετο γελῶσα· ὁ δὲ κύριος Ἀργυρὸς, τοῦ ὁποίου τὸ πρόσωπον ἐγένετο ἔτι ὠχρότερον, ἐβόησε καὶ πάλιν τὴν χεῖρα εἰς τὸ θυλάκιόν καὶ λαβὼν ἔδωκεν εἰς τὸν πτωχὸν μίαν λίραν· οὗτος δὲ ὑπερεχάρη καὶ εἰς-

ἦλθεν εἰς κατάστημά τι ν' ἀγοράσῃ φορέματα διὰ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα του· ἀλλ' ὅτε ἔδωκε τὴν λίραν, ὁ ἔμπορος ἀνέκραξεν ὅτι ἦτο κίβδηλος, κατηγόρησε τὸν πτωχόν ὡς κίβδηλοποιὸν καὶ τὸν ἠπείλησεν ὅτι θὰ τὸν καταγγείλῃ· ὁ δυστυχὴς ἐκοκκίνησεν ἀπὸ τὴν ἐντροπὴν του, καὶ τρέξας διηγήθη εἰς τὸν κύριον Ἀργυρὸν τὸ συμβεβηκός. Ἡ δὲ Τύχη ἐξεκαρδίζετο γελῶσα ἀδικοκώπως, ἐνῶ ὁ Ἀργυρὸς ὠργίσθη περισσότερον.

— Εἶσαι τῷ ὄντι δυστυχὴς, εἶπεν εἰς τὸν πτωχὸν δώσας εἰς αὐτὸν δύο χιλιάδας φράγκων· ἀλλὰ ἡ θὰ σὲ κάμῃ πλούσιον ἢ θὰ χάσω τὴν ἡσυχίαν μου.

Τὸν εὐτυχῇ πτωχὸν παρηκολούθησαν λησταί, οἵτινες τῷ ἔκλεψαν ὅ,τι καὶ ἂν εἶχεν, ἐκ νέου δὲ εὐρέθη δυστυχὴς. Τότε ἡ κυρία Τύχη ἐπεριγέλασε πολὺ τὸν σύζυγόν της, ὁ ὁποῖος παρ' ὀλίγον νὰ σκᾶσθαι ἀπὸ τὸν θυμὸν του.

— Ὅθ' ἴδης, τῷ εἶπεν ἡ Τύχη, ὅτι ἐγὼ θὰ νικήσω.

Καὶ ταῦτα λέγουσα ἐπλησίασεν εἰς τὸν πτωχόν, ὅστις ἔκειτο κατὰ γῆς ὀδυρόμενος.

Μόλις δὲ τὸν ἤγγισε καὶ ἤρπε τὸ τάληρον πλησίον του.

— Καλὸν κ' αὐτὸ, εἶπεν ὁ ταλαίπωρος· θ' ἀγοράσω τοὺλάχιστον ψωμὶ διὰ τὰ παιδιὰ μου.

Ὅτε δὲ διέβη ἑμπεροσθέν τοῦ ἐμπορίου, ὅστις τὸν εἶχε κατηγόρησε ὡς κίβδηλοποιόν, τὸν ἔκραξεν αὐτὸς καὶ τῷ ἐζήτησε συγγνώμην, εἰπὼν ὅτι τὸ νόμισμα, ἐξετασθὲν καλῶς, εὐρέθη γνήσιον· ὅθεν ἀπέδωκε τὴν λίραν χάριτας πρὸς αὐτὸν καὶ τὰ ἐνδύματα τὰ ὅποια ἐπρόκειτο ν' ἀγοράσῃ. Μετὰ ταῦτα διαβαίνων διὰ τῆς ἀγορᾶς ἀπήντησε τοὺς ληστές, οἵτινες εἶχον κλέψει τὰ χρήματά του, καὶ τοὺς ὁποίους εἶχον συλλάβει οἱ χωροφύλακες· ὁ δικαστὴς ἀπέδωκεν εἰς τὸν πτωχόν τὰς δύο χιλιάδας φράγκα, χωρὶς νὰ κρατήσῃ οὔτε τὰ δικαστικά ἐξόδα. Μετὰ τινὰ καιρὸν ὁ πτωχός μας, βοηθούμενος ὑπὸ τῆς Τύχης, ἐπεδόθη εἰς ἐπικερδέστατας ἐπιχειρήσεις μεταλλείων. Ὅθεν ἔγεινεν ἐντὸς ὀλίγου τοσοῦτον πλούσιος, ὥστε κατὰ πρῶτον μὲν ἀπεκάλουν αὐτὸν Κύριον, ἔπειτα Ἐννεύστατον καὶ ἐπὶ τέλους Φιλογενέστατον.

Ἐκτοτε ἡ Τύχη ἄγει καὶ φέρει τὸν σύζυγόν της κατὰ τὴν ὁρεξίν της, γενομένη πλέον ἰδιότροπος καὶ πλέον πείσμων εἴπερ ποτὲ, καὶ μοιράζουσα ὡς τυφλὴ τὰς χάριτάς της ἀριστερά καὶ δεξιὰ χωρὶς σκοπὸν καὶ χωρὶς διάκρισιν· διὸ καὶ ἔκτοτε εἶπε τις σοφώτατα· «Θέλω Τύχης σταλαγμὸν καὶ οὐ φρενὸν πίθον.»

Ἄν καὶ ἡ Ἑλλάς κατατάσσεται μετὰ τῶν κρατῶν τῶν ἐχόντων τὸν γεωργικώτερον πληθυσμὸν, ἔχει ἀφ' ἑτέρου καὶ σχετικῶς μεγάλην ἀριθμὸν μὴ καλλιεργουμένων ἐκτάσεων·

καθόσον, κατὰ τοὺς γενομένους ὑπολογισμοὺς, 4 μόνον γεωργικαὶ οἰκογένειαι ἀναλογουσιν ἐφ' ἑκάστου τετραγωνικοῦ χιλιομέτρου· ἂν δὲ τὴν ἀναλογίαν ταύτην περιορίσωμεν εἰς τὰς καθαρῶς γεωργικὰς οἰκογενείας, ἀφαιρῶντες τὰς ποιμενικὰς, ἡ σχέσις περιορίζεται εἰς 3 περίπου οἰκογενείας ἐφ' ἑκάστου τετραγωνικοῦ χιλιομέτρου.

ΑΞΙΟΜΝΗΜΟΝΕΥΤΟΣ ΣΥΖΥΓΙΚΗ ΑΦΟΣΙΩΣΙΣ

Ὁ ἐξ Ὀλλανδίας σοφὸς Γρότιος, ὁ δημιουργὸς τοῦ ἐθνικοῦ δικαίου, καταδικασθεὶς τὴν 12' ἑκατονταετηρίδα, ἕνεκα πολιτικῶν ἐρίδων, ὑπὸ τοῦ ὑπερισχύσαντος κόμματος εἰς αἰώνιαν εἰρκτὴν, ἐφυλακίσθη εἰς τὸ φρούριον Λουθεστέικ· ἡ ἀφροσύνη ὅμως καὶ ἡ ἐπιτηδεύτης τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ἔσωσαν αὐτὴν μετὰ δύο ἔτη κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον.

Κατοικήσασα εἰς πόλιν παρακειμένην εἰς τὸ φρούριον, τὴν καλουμένην Γόρκουμ, ἐπεσκέπτετο τὸν ἄνδρα αὐτῆς ὁσάκις ἐπετρέπετο, ἐπετρέπετο δὲ σπανίως, καὶ συνεδέθη διὰ στενωπάτης φιλίας μετὰ τῆς γυναικὸς τοῦ φρουράρχου. Ἐνίστε ἔστειλεν εἰς τὸν σύζυγον αὐτῆς μέγα κιβώτιον πλήρες λευκῶν ἱματίων, τὸ ὁποῖον ἀντεπεστέλλετο μετὰ τῶν ρυπαρῶν. Οἱ δὲ φύλακες ἐπεσκέπτοντο πάντοτε ἐπιμελῶς αὐτὸ καὶ φερόμενον καὶ ἀποπεμπόμενον.

Περὶ τὸ τέλος τοῦ δευτέρου ἔτους παρατηρήσασα ὅτι οἱ φύλακες βαρυνθέντες νὰ ἐξετάζωσι τὸ κιβώτιον, ἐπέτρεπον τὴν διάβασιν αὐτοῦ, ἔβαλε κατὰ νοῦν νὰ εὐκολύνῃ τὴν δραπετεύσιν τοῦ συζύγου τῆς θέτουσα αὐτὸν ἐντὸς τοῦ κιβωτίου. Ἐνεκα τούτου ἐδοκίμασεν ἂν τὸ πρᾶγμα ἦτο κατορθωτόν· ἤνοιξεν ὁπὰς τινὰς εἰς τὸ μέρος ὅπου ἔμελλε νὰ τεθῇ ἡ κεφαλὴ, καὶ ἐξαπλωθεῖσα ἐντὸς τοῦ κιβωτίου, ἔμεινεν ἐντὸς αὐτοῦ δύο περίπου ὥρας, τὸσον καιρὸν δηλαδὴ ὅσος ἔμελλε νὰ δαπανηθῇ εἰς μετακίνησιν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ φρουρίου εἰς Γόρκουμ. Ἡ δοκιμὴ ἐπέτυχε.

Μετὰ τινὰς ἡμέρας ἐπισκεφθεῖσα τὴν γυναῖκα τοῦ φρουράρχου εἶπε μεταξὺ ἄλλων·

«Ὁ σύζυγός μου ἐργάζεται ὑπὲρ τὸ δέον, καὶ ἡ ἐργασία καταστρέφει τὴν υγείαν αὐτοῦ· αὐριον μέλλω νὰ ἐπισκεφθῶ αὐτόν, καὶ σκοπεύω νὰ λάβω τὰ σπουδαῖα βιβλία, νὰ βάλω αὐτὰ εἰς τὸ κιβώτιον, καὶ νὰ στείλω αὐτὸν αὐτῶν ἄλλα διασκεδαστικά.»

«Καλὰ θὰ κάμῃς», ἀπεκρίθη ἡ γυνὴ τοῦ φρουράρχου.

Ἡ τολμηρὰ γυνὴ τοῦ Γροτίου εἶχεν ἐκλέξει τὴν ἡμέραν ἐκείνην, διότι ἐγίνωσκεν ὅτι ὁ φρούραρχος θὰ ἦτο ἀπών. Ἐλθοῦσα εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ Γροτίου ἐξήπλωσεν αὐτὸν μεταξὺ τῶν βιβλίων, ἔσυρε τὸ κιβώτιον εἰς τὴν θύραν, ἔκλεισεν αὐτὸ καὶ ἐκάλεσε τοὺς στρατιώτας, οἵτινες

συνεβίβον νὰ μεταφέρωσιν αὐτὸ μέχρι τῆς ἀμάξης, μενούσης παρὰ τὸν πύργον τοῦ φρουρίου. «Ὅσον εἶνε βαρὺ σήμερον τὰ ρούχα! εἶπέ τις αὐτῶν.»

«Δὲν εἶνε ρούχα, ἀπεκρίθη ἐκείνη, ἀλλὰ βιβλία.»

Φαίνεται ὅτι τῶν στρατιωτῶν τις, ἰδὼν τὴν ταραχὴν τῆς γυναικὸς, τὴν ὁποίαν δὲν κατῴρωσε νὰ προσποιηθῇ ὅλως δι' ὅλου, ἐζήτησε τὸ κλειδίον· ἐπειδὴ ὅμως δὲν εὗρεθῇ, δὲν ἐπέμεινεν. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ διαβάσα ἡ σύζυγος τοῦ φρουράρχου·

«Ἄ! εἶπε πρὸς τὴν τοῦ Γροτίου, πέρνεις τὰ βιβλία τοῦ ἀνδρός σου; ἔχεις δίκαιον.»

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ Γρότιος ἔφθασεν εἰς Γόρκουμ ὑγιής· καὶ ἐμβὰς ἀμέσως εἰς ὄχημα, ἦλθεν εἰς Ἀμβέρσην, μακρὰν τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ. Ἀλλὰ δὲν ἔμεινε καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐλευθερὰ, διότι παρεπέμφθη εἰς τὸ δικαστήριον ἐπ' ἐγκλήματι. Καὶ τοῦτο μὲν ἠθέλησε νὰ καθείρξῃ αὐτὴν ἀντὶ τοῦ δραπετεύσαντος, ἀλλὰ τὰ États-Généraux ἀπέλυσαν αὐτήν.

Εἰς τοιαύτην γυναῖκα, εἶπέ τις τῶν ἐνδόξων συγγραφέων, ἔπρεπε νὰ στηθῇ ἀνδριάς, διότι εἰς αὐτὴν ὀφείλονται τὰ θαυμαστά συγγράμματα, ἅτινα ἐξεπόνησεν ἐλευθερωθεὶς ὁ σύζυγος αὐτῆς.

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

II Κλεφτοποῦλα.

Στὸν Ἀϊ Ἐλιά, στὸν Πλάτανο, ψηλὰ στὴν κρυὰ τὴ θρύσι
ἔχουν οἱ κλέφταις μάζωμα, τὰ τρία καπετανάτα,
ἔχουν ἀρνὶὰ ποὺ ψένουνε, κριάρια σουβλισμένα,
ἔχουνε καὶ γλυκὸ κρασί· γὰρ τὸ καλὸ τὸ κέφι,
ἔχουν καὶ κόρην ὁμορφὴν ποὺ τοὺς κερνάει καὶ πίνουν,
Κόρη σὰν ἥλιος ὁμορφῇ, ξανθὴ καὶ ἐρρίγαν τὸ λιθάρι,
τέσσαρους χρόνους περπατεῖ μ' ἀρματωλοὺς καὶ κλέφταις,
Κανεὶς δὲν τὴν ἐγνώριζεν ἀπὸ τὴν συντροφιά τῆς·
Κ' ἐκεῖ ποὺ ῥίχνουνταν σταῖς τρεῖς κ' ἐρρίγαν τὸ λιθάρι,
Ἄπὸ τῆς ζώρῃ τὴν πολλὴν κ' ἀπ' τὴν πολλὴν ἀνδρεία τῆς
Ξεθλοκωλύθηκαν τὰ κομπάρια, τὴν ἔγχαναν τὰ τσαπαρτζα,
Καὶ τῆς ἐφάν' ὁ κόρπος τῆς ἄπρος ὡτὴν τὸ χιόνι.
Οἱ καπετάνοι τὴν κυττοῦν κ' ὅλα τὰ παλληκάρια,
Ὅνας τηρεῖ τὸν ἄλλον, τὸ τί νὰ ποῦν, δὲν ξέρουν.
Ἀρχίνησαν καὶ τὴ ρωτοῦν κ' ὅλοι τὴν ἐξετάζουν·
— «Κόρη μ' τί μάννα σ' ἔκαμε, τί μάννα σ' ἔχει κάμει;» —
— «Παιδιά μου μὴ θυμιάνεστε, μὴ παραξενευτῆτε,
Κ' ἐμὲ μάννα μ' ἐγέννησε, μάννα σὰν τὴν δική σας·
Ἐκαμα Τούρκικε ὁρραναῖς, ἔκαμα Τούρκικε χήραις,
Τώρα ποὺ ἐγὼ κ' ὁ κόρπος μου, καλόγηρα πάω νὰ γένω.» —

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

* * Αἱ φοβερώτεραι ὕβρεις λησμονοῦνται πολ-
λάκις εὐκολώτερον ἀνοήτων τινῶν λόγων, διαφυ-
γόντων ἐξ ἀπλῆς ἀπροσεξίας.

* * Πάντες ζητοῦμεν πάντων τὴν εὐνοίαν,
καίτοι θέλοντες νὰ νομιζώμεθα ἀνώτεροι πάντων.

* * Διὰ μόνους τοὺς μαθηματικούς εἶνε ἡ
εὐθεῖα γραμμὴ ἡ συντομωτέρα πρὸς μεταβάσιν
ἀπὸ ἐνὸς εἰς ἄλλο σημεῖον· ἐν δὲ τῷ καθ' ἡμέ-
ραν βίῳ συμβαίνει πολλάκις ἀκριβῶς τὸ ἀνά-
παλιν.

* * Εὐκολώτερον συγχωροῦμεν τοὺς γελῶν-

τας, ὅταν σπουδαιολογῶμεν, ἢ τοὺς μὴ γελῶν-
τας, ὅταν ἀστειευόμεθα.

* * Εὐκόλον εἶνε νὰ συνεννοηθῶμεν μετ' ἀν-
θρώπου, τοῦ ὁποῦ δὲν συμμερίζομεθα τὴν θλί-
ψιν, οὐχὶ ὅμως πρὸς ἐκείνους ὧν δὲν ἐννοοῦμεν
τὸ μείδιμα.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

~ Τὰ βούτυρα ἔχουσι τὸ ἄρωμά των ἐκ τινῶν
χόρτων, ἅτινα αἱ βόες τρώγουσι, καὶ ἐκ τοῦ ἀ-
ρώματος τινὰ τῶν βουτύρων εἰσὶ περίφημα· ὅταν
δὲ λείπωσι ταῦτα τὰ χόρτα, τὸ βούτυρον γίνε-
ται ἄχυρόν τε καὶ ἄοσμον. Ἐν Σιλεσίᾳ ὅμως ἀ-
γροκόμος τις ἐπενόησεν ἀπλοῦν τινα, ἀλλ' ἐτι-
χρήζοντα ἐπιθεβαιώσεως τρόπον, δι' οὗ μεταδί-
δει εἰς τὸ βούτυρον τὸ ἐλλείπον εἰς αὐτὸ ἄρωμα.
Ἐντὸς τοῦ καδίσκου του, κενοῦ καὶ πεπωμα-
μένου ἀκριβῶς, ἔχει διαρκῶς κρεμάμενον μι-
κρὸν σάκκον ἐκ λεπτονήτου ὑφάσματος καλικοῦ,
πλήρη ἀρωματικῶν τινῶν χόρτων κοινῶν ἐν τισι
λιθαδίοις. Ὅτε δὲ μέλλει νὰ δειρῇ τὸ πῖον τοῦ
γάλακτος αἶρει τοῦτον τὸν σάκκον καὶ ἀναρτᾷ
ἐπὶ τῶν πτερύγων τοῦ καδίσκου ἄλλους ἐλάσ-
σοντας, πλήρεις ὡσαύτως ἐκ τῶν αὐτῶν χόρ-
των. Οὕτω δερομένου τοῦ πίου τοῦ γάλακτος,
μεταδίδεται ἀπὸ τῶν πτερύγων τοῦ καδίσκου
εἰς τὸ βούτυρον τὸ ἄρωμα καὶ τὸ μύρον τῶν
χόρτων.

~ Οἱ πυροσθέσται τῆς Βοστώνης προσέθηκαν
εἰς τὰ κατὰ τῆς πυρκαϊᾶς ἐφόδια των τὴν δυ-
ναμίτιδα. Ὁ ἐξόχως ἐκρηκτικὸς καὶ καταστρε-
πτικὸς οὗτος παράγων εἶνε προωρισμένος ν' ἀ-
νατρέπῃ τοὺς τοίχους καὶ τὰς οἰκοδομὰς εὐκο-
λότερον καὶ ἀκινδυνότερον παρὰ τὰ τέως ἐν
χρήσει μέσα. Γνωστὸν εἶνε, ὅτι διὰ νὰ κατεδα-
φίσωσιν οἱ πυροσθέσται τοῖχον ἢ οἰκοδόμημα ἀ-
ναγκάζονται πολλάκις εἶτε ν' ἀναβαίνωσιν ἐπ'
αὐτῶν, ὅπως καθαιρέσωσι διὰ τῆς σκαπάνης ἢ
ἀναδέσωσι τοὺς ἀνασπαστήριους κήλους, εἶτε νὰ
παρίστανται ἐγγὺς τῶν τοίχων, ἂν θέλωσι νὰ
μεταχειρισθῶσι κατ' αὐτῶν τὸν κρίον· ἐκ τού-
του δὲ συμβαίνουν πολλάκις πτώσεις καὶ συν-
θλάσεις θανατηφόροι. Ἀλλ' ἐκ τῆς δυναμίτιδος
οὐδεὶς φόβος ὑπάρχει μὴ τι τῶν δυστυχημάτων
τούτων συμβῇ, διότι ἀρκεῖ πρὸς ἀνατροπὴν ὅλ-
μίσκος ταύτης τῆς ὕλης, ἵσος πρὸς μικρὸν ἀλ-
λᾶντα, ἐντιθέμενος εἰς τὴν βάσιν τοῦ τοίχου καὶ
ἐξ ἀποστάσεως ἀναπτύμενος διὰ τοῦ μηχανι-
σμοῦ ἐντατῆς πυρεκβολοσφύρας.

~ Ἐν τῇ βιομηχανίᾳ τῆς κατασκευῆς τοῦ
χάρτου ἐγένοντο κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη μέγι-
σται πρόοδοι. Πρὸς κατασκευὴν τοῦ χάρτου με-
ταχειρίζονται ἤδη διαφόρους ὕλας, πρὸ πάντων
φυτικές, ἐξ ὧν εἶδος τι σπάρτου φουμένου ἐν Ἰ-
σπανίᾳ καὶ Ἀλγερίᾳ καὶ ὀνομαζομένου ἄλφα, τοῦ
ὁποῦ γίνεται μεγάλη ἐξαγωγή, ἐκ τῶν δύο τού-
των χωρῶν ἀποστελλομένου εἰς Ἀγγλίαν. Ἐκ-

τὸς τοῦ εἰρημένου φυτοῦ γίνεται χρῆσις πρὸς
κατασκευὴν χάρτου καὶ ἀχύρου καὶ ξύλου.

~ Κατὰ τὸ 1876 ἐξήχθησαν ἐκ τῆς γῆς 273
ἑκατομμύρια τόννων ἀνθρώπων. Ἐκ τούτων ἡ
Ἀγγλία παρέσχε 133 ἑκατ. τόννων, ἡ Γερμα-
νία 45 ἑκατ., ἡ Γαλλία 47 ἑκατ., τὸ Βέλγιον
14 ἑκατ., ἡ Αὐστρία 10 ἑκατ., καὶ αἱ Ἡνωμέ-
ναι Πολιτεῖαι 40 ἑκατομμύρια.

~ Τῶν κυνηγῶν τῶν διωκόντων τὴν πέρδικα
ἰσχυρίζομεν πρὸς δικαιολογίαν τῆς ἀπηνόου
αὐτῶν λαίμαργίας, ὅτι τὸ πτηνὸν τοῦτο ἐπάγει
δεινὴν φθορὰν ἀνὰ τοὺς ἀγρούς, σοφὸς τις γάλ-
λος ἀποκρίνεται, ὅτι διανοίξας τὸν στόμαχον
63 ὅλων περδίκων, φονευθεῖσων ὑπὸ κυνηγῶν,
εὗρεν ἐν τῷ προλόβῳ ἐλάχιστόν τι μόνον ποσὸν
κόκκων σίτου· ἐπειδὴ δὲ τὸ κύριον τῆς τροφῆς
τῶν πτηνῶν τούτων εἶνε οἱ κόκκοι καὶ τὰ ῥι-
ζόφυτα τοῦ κισσαμπέλου, καὶ ἐπειδὴ ὑπ' αὐ-
τῶν καταστρέφονται ἀναρίθμητοι κισσαμπέλοι,
ἡ πέρδικα ἐξυπηρετεῖ ὑπερβαλλόντως τὸν ἀγρό-
την, ὅς τις φοβεῖται τὴν ἐπέλασιν τοῦ φυτοῦ
τούτου τοῦλάχιστον τόσον, ὅσον τὴν τῆς ἀγρώ-
στιδος.

~ Ἐν Παρίσι εἰς ἐγένοντο πειράματα πρὸς
μεταβίβασιν τηλεγραφημάτων ἀνευ σύρματος
διὰ τῆς γῆς καὶ τοῦ ὕδατος. Πολὺς ἐγένετο λό-
γος ἐν ταῖς ἀμερικανικαῖς ἐφημερίσι περὶ τηλε-
γραφημάτων μεταβιβαζόντων εἰς μακρὰς ἀπο-
στάσεις τὴν ἀνθρωπίνην φωνὴν καὶ μουσικούς
τόνους. Κατὰ τὸ πλεῖστον τὰ γραφέντα περὶ τοῦ
ἀντικειμένου τούτου εἶνε πλάσματα ἀμερικανι-
κῆς φαντασίας.

~ Ἐν Γερμανίᾳ, Ἀγγλίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς
Εὐρώπης ὑπάρχουσιν εἰδικαὶ σχολαὶ τῆς μα-
γικῆς. Ἐν τῇ Ἑθνικῇ σχολῇ τῆς μαγικῆς,
ἐν Λονδίνῳ, φοιτῶσιν ἐφέτος 1734 μαθηταί, ἄρ-
ρενες καὶ θῆλεις.

~ Ἡ ἐν Παρίσι κατὰ τῶν ἐκ τοῦ καπνί-
σματος καταχρήσεων ἐταιρία ἐπροκάλεσεν ἐ-
σχάτως τὴν σύνταξιν τριῶν ὑπομνημάτων, χρη-
σίμων εἰς τὸν σκοπὸν τῆς, τριπλοῦν ἄθλον προ-
θεῖσα, ἥτοι 1^{ον} ἄθλον 400 φράγκων ὑπὲρ τοῦ
δημοδιδασκάλου, τοῦ συντάξοντος τὸ καλὴτε-
ρον ὑπόμνημα εἰς προφύλαξιν τῆς νεότητος ἀπὸ
τῶν κινδύνων, τῶν ἐκ τῆς προώρου χρήσεως τοῦ
καπνοῦ· 2^{ον} ἄθλον 200 φράγκων ὑπὲρ τοῦ ἱα-
τροῦ, τοῦ ἀφηγηθησομένου τὰς πλείστας δια-
φερούσας ἔμα καὶ ἀνεκδότους παρατηρήσεις τῶν
ὑπὸ τοῦ καπνοῦ προσελθόντων δυστυχημάτων·
καὶ 3^{ον} ἄθλον φράγκων 300 ὑπὲρ τοῦ συγγρα-
φέως τοῦ καλῆτερου ὑπομνήματος περὶ τῆς κα-
κῆς τοῦ καπνοῦ ἐπηρείας εἰς τὰς σπουδὰς πρὸ
πάντων τῆς ἐν τοῖς γυμνασίοις νεότητος καὶ τῆς
ἐν τοῖς εἰδικαῖς σχολαῖς, πολιτικοῖς τε καὶ στρα-
τιωτικοῖς.

~ Ἡ ὕλη ἡ γνωστοτάτη πρὸς κατασκευὴν
πιπῶν, τὴν ὁποίαν ἐκ τῆς χροῖας τῆς οἱ μὲν γάλ-

λοι καλοῦσιν ἀφρὸν τῆς θαλάσσης, ἡμεῖς δὲ κοινῶς σήπιον, εἶνε μίγμα μαγνησίας, ὅπερ οὐδόλως ἀνευρίσκεται ἐν τῇ θαλάσσῃ, ὡς ἡδύνατό τις νὰ εἰκάσῃ ἐκ τοῦ ὀνόματος, ἀλλὰ προφαίνεται κατὰ λιπάσματα καὶ στιβάδας ἐντὸς τῶν γαιῶν. Τὰ κάλλιστα εἶδη τοῦ ὀρυκτοῦ τούτου προέρχονται ἐκ τῆς Ἀνατολῆς, τουρκικῆς ἐπαρχίας ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ. Τὸ μαγνητιδοῦχον ἐν Ἑσκή-Σεῖρ λατομεῖον, τὸ περιέχον τὸ ἀξιολογώτερον τῶν μεταλλουργουμένων κοιτασμάτων, ἀνήκει εἰς τὴν τουρκικὴν κυβέρνησιν, ἥτις ἔχει ἐκμεμισθωμένον αὐτὸ εἰς εὐρωπαϊκὴν τινα ἑταιρίαν, ἀπασχολοῦσαν εἰς ἐκμετάλλευσίν του τετρακισχιλίους ἐργάτας, γερμανοὺς, ἰταλοὺς καὶ ἑλληνας. Ἡ γαιώδης διάστρωσις, ἣ τὴν μαγνησίαν τοῦ Ἑσκή-Σεῖρ περιέχουσα, καίται εἰς βάθος ἐξήκοντα μέτρων περίπου, τὸ δὲ πάχος αὐτῆς μεταβάλλεται ἐξ ἑνὸς μέτρου εἰς δύο. Γίνεται δ' ἡ ἐξόρυξις τῆς μαγνητίδος διὰ μικρῆς μὲν δαπάνης, μετὰ πολλῶν ὅμως κινδύνων διότι ὀρύττουσι πάντοτε ἀλιγοροῦντες νὰ ὑποστηρίξωσι τὰς γαίας, καὶ συμβαίνει καταπτώσεις πολλάκις, ἐξ ὧν ἀποθνήσκουσι κατ' ἔτος περὶ τοὺς εἴκοσι ἐργάτας ὑπὸ συνθλάσεων ἢ ἀσφυξίας.

Ἐν Γαλλίᾳ οἱ βόες καὶ τὰ ἄλλα ζῷα τὰ ὀρισμένα διὰ τὸ σφαγεῖον φονεύονται κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον. Σκεπάζουσι τὴν κεφαλὴν των διὰ σιδηροῦ προσωπείου, δι' ἑνὸς δὲ καὶ μόνου κτυπήματος σφύρας τοῖς ἐμπήγουσιν εἰς τὸν ἐγκέφαλον ἐν εἰδὸς μεταλλίνου καρφίου, ὅπερ εἶνε προσηρτημένον εἰς τὸ προσωπεῖον.

Ἐν Βιρμιγγάμῃ τῆς Ἀγγλίας τὰ φονεύουσι διὰ δυναμίτιδος. Θέτουσιν ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ ζώου τὸ ποσὸν τῆς δυναμίτιδος, τὸ ὁποῖον χρειάζεται, ἔπειτα δὲ ἀναφλέγουσιν αὐτὸ δι' ἡλεκτρικοῦ σπινθηρος καὶ τὸ ζῷον, ὅ,τι δὴποτε καὶ ἂν ἦνε, πίπτει διὰ μιᾶς ὡς κεραυνόπληκτον.

Κατὰ τὸν διάσημον καθηγητὴν Scoresby ἐν Ῥωσσίᾳ ἐν ὥρᾳ ψυχροτάτου χειμῶνος ὁ πάγος εἶνε τοσοῦτον σκληρὸς, ὥστε τυπτόμενος διὰ σφύρας σπινθηροβολεῖ. Ἐνίοτε δὲ κατασκευάζονται πυροβόλα ἐκ πάγου, ἐξ ὧν ῥίπτονται σφαῖραι διὰ 125 γραμμαρίων πυρίτιδος.

Ἰδοὺ καὶ παιδρὸν τι ἀνέκδοτον, τὸ ὁποῖον διηγεῖται ὁ κ. Ν. Δραγούμης ἐν ταῖς «Ἱστορικαῖς ἀναμνήσεσι». Ὅτε, (ἐν Πόρῳ, κατὰ τὴν ἐπανάστασιν), καθίσαντες περὶ τὸν σοφρᾶν, ἐσφραγίσθημεν, ὡς ἔθος, διὰ τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ. Πῶ! ἀνεφώνησεν ἡ γραῖα οἰκοδέσποινα, ἀποταθεῖσα πρὸς ἐμὲ τὸν κατὰ Φράγκους ἐνδεδυμένον. Πῶ! ἐσὺ Φράγκο κἀνὲι σταυρό;—Ναί, ἀπεκρίθην, εἶμαι καὶ ἐγὼ χριστιανός. Καὶ ἐσφραγίσθη ἐκ νέου. Ἡ δὲ γραῖα, δραμοῦσα ἐν ἀληθείᾳ ἐκστάσει φρενῶν πρὸς τὴν θύραν, ἠκούσθη κράζουσα μεγαλοφώνως· Μάρω, Μπίλιω, Κονδύλω, Νέζω, ἐνι τσεχίχινι νιν Φράγκ che bin κρίγνε (ἐλᾶτε νὰ ἰδῇτε ἕνα Φράγκον κάμνον-

τα τὸν σταυρὸν αὐτοῦ). Καὶ ἐν ἀκαρεῖ συνέβησαν πᾶσαι αἱ τῆς νήσου Νέζω, καὶ Κονδύλω, καὶ Μπίλιω, καὶ Μάρω, αἵτινες σταυροκοποῦμεναι διὰ τὸ θαῦμα, τοσάκις ἐβίασαν καὶ τὸν Φράγκον νὰ σταυροκοπηθῇ, ὥστε παρ' ὀλίγον ὑπέκυπτεν ὁ ταλαίπωρος εἰς τὸν διὰ σταυροῦ θάνατον.

Εἰς ἈΝΑΓΝΩΣΤΗΣ.

ΥΓΙΕΙΝΗ

Περὶ πεπυκνωμένου ζωμοῦ κρέατος τοῦ Liebig, συμπεπυκνωμένου γάλακτος καὶ ζύθου.

Ἐκ τοῦ «Δελτίου τῆς ἐπὶ τῆς ἐμφ. τῆς ἐθν. βιομ. ἐπιτροπῆς» ἀποσπῶμεν τὰκόλουθα: Ὁ πεπυκνωμένος ζωμὸς κρέατος τοῦ Liebig μὴ περιέχον λευκωματώδη συστατικὰ δὲν θεωρεῖται ὑπὸ τῶν ἱατρῶν ὡς θρεπτικὴ οὐσία. Κατὰ τὰ πειράματα τοῦ διδάκτορος Maller ὁ ζωμὸς οὗτος δὲν δύναται μόνος νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς διατροφήν τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ ἐπιταχύνει τὸν θάνατον ὅταν γίνηται ἀποκλειστικὴ χρῆσις αὐτοῦ.

Ἀπ' ἐναντίας τὸ συμπεπυκνωμένον γάλα, περιέχον πάντα τὰ συστατικὰ τοῦ φυσικοῦ γάλακτος, εἶναι θρεπτικωτάτη οὐσία. Τὸ συμπεπυκνωμένον γάλα τῆς Ἀγγλεθρετικῆς Ἑταιρίας πρᾶσκειν ὡς ἐξῆς· Ζέουσι τὸ γάλα ἐπὶ τινα χρόνον καὶ ἔπειτα ἀναμιγνύουσιν αὐτὸ μεθ' ὀρισμένου ποσοῦ σακχάρου λευκοῦ εἰς κόνιν. Ἀφοῦ τὸ σάκχαρον διαλυθῇ, ζέουσι τὸ γάλα ἐντὸς κεκλεισμένων λεβήτων συγκοινωνούντων μετ' ἀεραντλίας. Ἀραιούμενον τοῦ ἀέρος ἐντὸς τοῦ λεβήτος διὰ τῆς ἀεραντλίας, τὸ γάλα βράζει εἰς θερμοκρασίαν 60°. Ὅταν τὸ γάλα διὰ τῆς ἐξατμίσεως συμπεπυκνωθῇ ἀρκούντως, χέουσιν αὐτὸ εἰς ἀγγεῖον ἐπὶ τούτῳ κατεσκευασμένον καὶ ἀνακινουσι μέχρις ἐντελοῦς ἀποψύξεως· μετὰ ταῦτα θέτουσιν αὐτὸ ἐντὸς θηκῶν ἐκ λευκοσιδήρου τῶν ὁποίων συγκολλῶσι τὰ πώματα. Ἡ οὐσία αὕτη διαλυομένη εἰς πενταπλάσιον ὕδωρ παρέχει ἐξαίσιον γάλα.

Τὴν αὐτὴν σχεδὸν μέθοδον καθ' ἣν συμπεπυκνῶνται τὸ γάλα μετεχειρίσθη ὁ ἄγγλος Lockwood ἵνα συμπεπυκνώσῃ τὸν ζῦθον. Δι' ἐξατμίσεως ἐντὸς λεβήτων ἐν οἷς ὁ ἀήρ ἀραιεῖται ὡς ἀνωτέρω ἐξετέθη, συμπεπυκνῶσι τὸν ζῦθον εἰς τὸ ὕψος τοῦ ὄγκου αὐτοῦ. Τὸ συμπύκνωμα τοῦτο τίθεται ἐντὸς θηκῶν καὶ δύναται νὰ μετακομισθῇ ἀναλλοίωτον. Πρὸς τιθεμένου εἰς τοῦτο ποσοῦ ὕδατος ὀρισμένου καὶ ζύμης ζύθου, ἀπολαμβάνεται μετὰ παρέλευσιν 24 ὥρων ἐξαιρετος ζῦθος.

Τὸ ἑλληνικὸν βασιλεῖον παρουσιάζει μετὰ τὴν Τουρκίαν, Ῥωσίαν, Σουηδίαν καὶ Νορβηγίαν ἀραιότερον πληθυσμὸν πάντων τῶν λοιπῶν κρατῶν.